

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

Opuscula Spiritiva - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae Christianae. III. Manductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss. Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

Pars. I. De Vita Christiana, ejusque fine, & officiis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

PRINCIPIA
ET DOCUMENTA
VITÆ CHRISTIANÆ.

P A R S I.

De Vita Christiana, ejusque fine, & officiis.

§. I. De tribus generibus Christianorum.

UM omnem Christianorum multitudinem in Catholica Ecclesia viventium, eorumque mores & instituta veluti è specula prospicio, tria quasi eorum genera mihi videor deprehendisse. Unum est eorum, qui Christi doctrinam & exempla in spiritu veritate sectantes, se re & nomine Christianos esse perpetua & exactissima Evangelicæ perfectionis exercitatione ostendunt: Deo enim servientes, & in lege ejus die ac nocte meditantes carnem suam cum desideriis & concupiscentiis crucifigunt, nullis adversitatibus victi, nullis prosperitatibus depravati. In hoc autem genere nonnulli eminent, quorum virtutes ultra humanam conditionem assurgunt. Servant siquidem continentiam usque ad tenuissimum victum & perpetuum jejunium: puritatem custodiunt usque ad cujuscunque etiam licitæ delectationis contemptum: patientiam exercent usque ad cruces, & flammæ: se ipsos abnegant usque ad omnimodam abjectionem & odium sui: divitias spernunt usque ad patrimonia distributa pauperibus: Deum diligunt usque ad supremum gradum, qui in hac vita haberi potest: omnes denique virtutes in gradu heroïco possident, ita ut mi-

rentur cæteri, qui eos vident, & fateantur imbecillitatem suam, quia ad tantam perfectionem pervenire non possunt. Sed horum numerus ad paucissimos redigitur, & vulgo ignotos, qui sibi ac mundo mortui & crucifixi, vitam degunt absconditam cum Christo in Deo.

Alterum illos complectitur, qui orthodoxæ fidei professione contenti his rebus duntaxat, quæ foris apparent, Christiani hominis officia contineri arbitrantur; timentes quidem Deum, sed & cupiditatibus suis tanquam idolis suis servientes. Ad Sacramenta frequenter accedunt, sed tanta animi remissione & socordia, ut ex frequentia nihil proficiant: à gravioribus peccatis abstinere satagunt, leviora negligunt: exteriores religionis actus non omittunt; sed terrenis affectibus immerfi, sibi que semper & propriis commodis addicti, quid sit vita interior, quid perfectio Christiana, quid ascensus mentis in Deum, quid abnegatio rerumque omnium abdicatio, sine qua neminem posse suum esse discipulum toties Christus docuit, aut prorsus ignorant, aut discere nolunt: & si quis eis sanctioris vitæ documenta proponat, illa ad Monachos & Anachoretas ablegant, stulto & lacrymabili errore decepti.

Tertium genus illos omnes comprehendit, qui ideo Christiani dicuntur, quia à Christianis parentibus orti, & aquâ baptismatis regenerati inter Christianos commorantur: moribus autem deteriores sunt infidelibus, improbi, sceleribus pleni, abominabiles, quorum immensa multitudo est.

§ II. *Tertium genus Christianorum describitur.*

HI sunt qui ore Deum fatentur, factis negant: corpus enim suum ejusque commoda nimis amantes, & sæculi legibus pertinaciter adhærentes contra Evangelicam veritatem ita se obdurant, ut se esse Christianos penè erubescant. Fovent quotidie peccata sua, & flagitiis in consuetudinem versis etiam verecundiam perdiderunt.

Nihil sapiunt nisi terram, bonaque & mala solius corporis voluptate perpendunt, & sic omnes vitæ suæ actus disponunt, ut veluti bruta animalia corporis sensibus obsequantur. Maximum bonum judicant opes, quas si bonis artibus nequeunt, malis assequi student. Nihil illis turpe, nihil indignum, dummodo pecuniis affluant, & dignitatibus, quibus ad injuriam Creatoris sacrilegè abutuntur; & quod olim de quibusdam Græcis dictum legitimus, ædificant quasi semper victuri, vivunt quasi altera die morituri. Hæc autem faciunt, quia verbis Domini non credunt, & humanæ conditionis obliti longam sibi annorum seriem pollicentur. Quiescunt in rebus transeuntibus, quæ rursus ab aliis occupandæ sunt, nihil solliciti de permanentibus, quia de æternitate non cogitant. Torquet illos ambitio, dissolvit libido, inflat superbia, lacerat invidia, agitant cupiditates, & justitiæ fastidio laborantes sic Dei mandata averfantur, ut ferè etiam execrentur. Clamat Christus beatos esse pauperes, beatos qui lugent, qui persecutionem patiuntur: isti ex adverso beatos illos dicunt, qui divitiis ad satietatem abundant, qui super alios dignitate eminent, quos omnes venerantur. Edixit ille suum discipulum esse non posse, qui non renuntiat omnibus quæ possidet: isti quæ habent cum amore retinent, cum dolore amittunt; imò & aliena concupiscunt, & si nemo prohibeat, cum injuria rapere parati sunt. Aliqui etiam Ecclesiæ addicti, qui solum Christum partem suam esse professi sunt, suæ promissionis immemores nummos non cessant nummis addere, possidentes sæpenumero sub Christo pauperes quæ sub locuplete mundo non habebant. Præceptum Domini est, ut diligamus inimicos nostros, atque his, qui nos oderunt beneficia rependamus: isti & odio habent, & contumelia afficiunt, & si factis nequeunt saltem animo offendunt. Jubet ille, ut auferenti tunicam dimittamus & pallium; ut dex teram maxillam percutienti sinistram præbeamus: quis est qui obtemperet? imò quis est qui hoc sive mandatum, sive

consilium non contemnat, non irideat? Percurrat qui voluerit Christi Evangelium, ejusque sectatores recenseat, paucissimos reperiet, qui ad ejus præscriptum vivant, qui ipsum quâ par est æstimatione, & veneratione prosequantur. Sed nec legere, nec audire dignantur, & iniquas mundi fabulationes, atque insanias falsas verbo Dei anteponunt, vel ex hoc ostendentes se ad illos pertinere, qui verba Dei non audiunt, quia ex Deo non sunt. Cùm sit igitur hominis Christiani Deo fideliter credere, ejus consiliis obsequi, ejus parere mandatis; sit absque dubio, ut qui hæc spernit & conculcat, Christianus non sit: fides enim sine operibus mortua est, nec quicquam prodest magni nominis prærogativa, si mores illi & officia non consentiunt. Inter Christianum & infidelem non sola fides discrimen ponere, sed vita etiam & mores debent, ut vera religio à falsa operibus distinguatur. Qualis enim fides illorum esse potest, qui sic Deo credunt, ut ejus mandata contemnant? Similes dæmoni isti sunt, qui credit & contremiscit: atque utinam deteriores non essent, nam dæmon credulitatem habet & timorem: hi fidem jactant, timorem non habent.

§. III. *Peccatum originale causam esse omnium malorum.*

CAusam hujus pravitatis nemo potest ignorare, cui nota sit primi hominis prævaricatio. Amisssa enim justitia originali in tot mala incidit vitiatae naturæ massa damnata, ut eorum multitudo omnem vincat eloquentiam. Hinc vita traducitur plena laboribus, & doloribus plena vitiis & iniquitatibus, suoque ponderi proclivis ad malum. Hinc horrenda illa profunditas ignorantiae, quæ mentem nostram tenebrosa quadam caligine involvit: hinc cæca & indomita concupiscentia, quæ animam deprimat & affigit humi. Hinc aversio à Deo & amor rerum pereuntium, atque ex hoc mordaces curæ, insana gaudia, lites, discordiæ, rixæ, hæreses, sacrilegia, infandæ libidines, ac totius ferè humani generis æterna damnatio. Illa siquidem fuit impiæ

rebellionis justissima pœna ut qui propria voluntate in superbiam elatus Deum deseruit, ab eo desertus sit; & qui libero arbitrio bene uti noluit, cum posset; jam ipso ad bonum uti & Deum diligere sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, aut quæ recta sunt cogitare nequeat, nisi gratia & misericordia divina ipsum excitet & præveniat. Homo igitur sibi relictus amoris sui pondere ad se ipsum convertitur, sibi que soli incubans, in se tanquam in centro requiescit. Atque utinam omnes Christiani hanc veritatem bene perciperent; nam si se captivos esse sub lege peccati & ad omne bonum ineptos agnoscerent, ab eo utique auxilium continua & ferventi oratione peterent, qui operatur in nobis & velle & perficere; & à quo omne lumen & robur & omnis sufficientia nostra procedit. Sed jacent plerique in profundo sepulti & miserando errore delusi suam cœcitatem, suoque languores amant & se sanos existimant, quia nesciunt se ægrotare.

§. I V. *Occasio, & scopus hujus libelli.*

HÆc cum sæpius mente revolverem, vitæque tractæ perditos dies in amaritudine animæ meæ recogitare, duplex me cura invasit, quarum una præteritum tempus, altera futurum respiciens de utroque anxium & sollicitum reddidit. Nam si dies anteactos simul ad esse jubeo & serium de iis examen instituo, horrore mihi sunt tot divinæ legis prævaricationes & toties violata fides, qua Christo in baptismo nomen dedi, abrenuntians sathanæ, cunctisque operibus & pompis ejus: prædetque me gratiæ Dei infidelem fuisse. Si verò mentis obtutum in ea figo quæ ventura sunt, Dei tremenda judicia expavescō, & veniæ ac salutis incertus totis artibus contremisco. In his igitur angustiis constitutus statui, Deo opitulante, mihi ipsi primùm, tum aliis, quos eadem calamitas premit, efficaciter succurrere & remedia præscribere, quæ semper in promptu sunt, ut imbecillitas

memoriæ assiduâ lectione reparetur, viamque perfectionis arripere cupientibus prolixæ inquisitionis labor absit. Nam quia omnis disquisitio veritatis fit ex quibusdam principiis, quæ à Philosophis Axiomata, à Medicis Aphorismi dicuntur, quibus præcipuarum rerum compendium, ac veluti medulla continetur; propositum mihi est in hoc libello quidquid de vita sanctè instituendâ in sacra primùm Scriptura, tum in codicibus Sanctorum Patrum & piorum scriptorum diffuse legitur, ad certa quædam & magis necessaria vitæ Christianæ principia restringere, quæ brevia sint & concisa & paucis multa comprehendant. Porro hoc unum est necessarium, à quo summa rerum vitæque beatæ tota ratio dependet, scire quid sit Christiane vivere. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Matth. 16. 26.* Quid verò perversius magisque insanum, aut dici, aut fingi potest, quàm Christiani nomine gloriari, vitamque profus alienam à Christi doctrina & exemplis instituere? Vanum est nomen, cui vita non congruit.

§. V. *Cur vitæ Christianæ documenta multi discunt, pauci exequuntur.*

HÆc autem præcepta facile possunt omnes legere, discere & meditari; Sed quod valde dolendum est, eorum germanam vim, & notionem pauci assequuntur. Facile omnes agnoscimus iter ad cælum parandum esse abnegatione, jejuniis, vigiliis, carnis castigatione, multisque tribulationibus; sed in actionibus nostris aliter sentire videmur. Facile dicimus oportere Christianum calumnias, persecutiones, tormenta, & ipsam mortem libenter pati; sed cùm hæc mala proxima sunt, cùm vitæ periculum imminet, tunc caligo mentem obumbrat, & quod ante dilucidum videbatur, incredibili obscuritate circumfusum apparet. Humiles sumus, cùm à nemine vilipendimur; patientes, cùm nihil molestiæ occurrit.

Documentis vitæ Christianæ assentimur, quando nos non attingunt: cum verò ad nos pertinent, tunc irrepunt terrenarum cupiditatum illecebræ, mentemque confundunt; & ea in molliorem sensum, nobisque commodiorem interpretamur. Latet enim veritas caligine obvoluta, eamque oderunt homines ob insitam illi austeritatem, quam natura nostra peccato vitata pati non potest: & quia virtutibus amaritudo, vitiis voluptas admixta est; illa offensus hac deliniti, præcipiti cursu in vitia ruunt, & posthabita veritate mendacium amplectuntur. Quòd si aliquando præceptores audiunt, qui ipsam veritatem proferant, ac veluti oculis exponant, quamvis agnoscant se in tenebris & umbra mortis ambulare, & aliquo modo ad lucem aspirare incipiant, in suas nihilominus tenebras relapsi oculos claudunt, ne oblatum lumen aspiciant; similes dormientibus, qui expergisci conantur, sed alto sopore demersi protinus in somnum remerguntur. Nemo igitur mirari debet, si multa proponimus, nihil exequimur: tum quia difficultates, quæ in bonis actionibus solent occurrere, non prævidemus, illisque apparentibus retrocedimus, tum quia magis in propriis viribus, quàm in Dei adjutorio confidimus, & ideo ingruente tentatione deficimus, ut discamus non nostræ virtutis esse, sed divinæ misericordiæ, quod vincimus: tum quia denique multum speculationi, parum affectui incumbimus, & leges bene vivendi in doctrina potius, quàm in conscientia habere volumus, scientiam divinam studiosè inquirentes, non ut mores habeamus, quos illa instituit, sed ut ad hominum laudes per ejus ostentationem perveniamus. Inanis autem labor est sapientiam discere, & insipienter vivere.

§. VI. *Regulas Evangelicæ perfectionis non solis Religiosis, sed omnibus Christianis traditas esse.*

Quia plurimi sunt, qui tradita à Christo Christianæ perfectionis documenta nec discere, nec servare

volentes, ne illa temere abjecisse videantur, ad illos dumtaxat spectare asserunt, qui claustris inclusi à sæculi curis alieni sunt, ostendam evidenter quàm sit inanis & falsa eorum persuasio, ut hoc errore sublato veritas patefacta clarescat. Verissimum quidem est duplici statu Christianorum vitam distingui, mundano & religioso; uterque tamen, diverso licet tramite, ad eundem terminum tendit: & quod attinet ad praxim virtutum, ad mundi contemptum, ad paupertatem spiritus, ad amorem crucis, par utriusque conditio est, hoc solo intercedente discrimine, quod religiosi solemnium votorum ac regularum vinculis devincti, strictiori jure quàm mundani ad perfectionem tenentur: in reliquis una & eadem vitæ ratio ab utrisque requiritur, unum & idem Evangelium omnibus prædicatum est. Cumque Deus nihil præcipiat nisi charitatem, nihil prohibeat nisi cupiditatem, nulla in his differentia, nulla exceptio personarum reperitur. Præcepit Salvator noster, ne quis verbum otiosum loquatur rationem de illo redditurus in die judicii: ne quis irascatur; ne quis concupiscat, nec ullam videmus positam esse distinctionem inter Monachos & conjugatos. Simili modo cum dixit beatos esse qui lugent, infelices qui rident: cum docuit nos oportere semper orare, omnibus renuntiare, vitam odisse, nos ipsos abnegare, injurias patienter ferre, intrare per angustam portam, nullum certè hominum genus exclusit. Paulus item Apostolus, cum omnibus Christianis etiam conjugatis filiosque nutrientibus scriberet, nonne ab illis omnem exigit vitæ monasticæ disciplinam? *Habentes, inquit, alimenta & quibus tegamur his contenti simus. 1. Tim. 6. 8.* Quid amplius ab Anachoretis requireret? Petrus quoque & Jacobus Apostoli, nonne ad omnes Christi fideles scribebant, cum eos hortabantur, ut essent sancti, integri, perfecti, in nullo deficientes? *1. Petr. 1. 15. Jac. 1. 4.* Christus denique cum dixit, *Estate perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Matth. 5. 48.* sermonem habuit ad omnes in se cre-

entes, quibus altissimum sanctitatis scopum præfixit, ut omnes qui per adoptionem *filii* Dei nominatur & sumus, Patris perfectionem æmulemur. Magna itaque cunctis Christianis sanctitatis necessitas indicta est, ne à paterna hereditate tanquam degeneres excludantur.

§. VII. *Hujus libelli utilitas & exhortatio ad perfectionem.*

IDeo contemptis omnibus, quæ bona mortales putant, huic soli curæ incumbendum est, ut per Christi vestigia ad Evangelicæ perfectionis culmen properemus. Ad hoc referuntur quæcumque in hoc libello collecta sunt, ut superatis sensuum præstigiis & veritate comprehensâ, quasi in regionem originis nostræ revertamur, de vitiis triumphaturi, & in perpetuum regnaturi. Filii hujus sæculi persuadere conantur perfectionem rem difficillimam esse, nec posse in hoc mundo inveniri, ut segnis effectus homo quærere non audeat, quod se consequi posse desperet. Sed volenti nihil difficile & quidquid arduum est, gratia Dei facile reddit. Tanta est autem pulchritudo justitiæ, tanta jucunditas æternæ lucis, tantus splendor incommutabilis veritatis, ut si unius tantum diei morâ in ea manere liceret, innumerabiles hujus vitæ anni pleni delitiis & omni affluentia temporalium bonorum merito contemnerentur. Scriptum est enim. *Quia melior est dies una in atris tuis super millia.* Psal. 83. Nemo autem mirari debet, si quæ aliquando in hoc tractatu repetita occurrant; connexa sunt enim virtutum documenta, & hæc est vis veritatis, ut quo propius ad ipsam accedimus, eò frequentius in eandem incurramus. Si quæ verò aspera & difficilia, si quæ graviora & humanæ fragilitatis vires excedentia videantur, meminisse juvabit regnum cælorum vim pati, nec esse condignas passiones hujus temporis, quamvis unus omnes sustineat, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Brevis labor est, merces æterna.

S. VIII. Quam necessaria sit Christiano ultimi finis
consideratio.

NEc verbis exprimi, nec mente concipi potest, quanta sit inter Christianos ultimi finis ignorantia. Si nulla esset æternitas, si nihil post hanc vitam sperandum, aut timendum foret, numquid aliter viveremus? Paucissimi sunt, qui seriò considerent hoc unum sibi & gravissimum negotium in hac vita peragendum esse, ad quod omnia dirigere, cui totis viribus incumbere oportet, ut quisque scilicet finem suum consequatur, qui propter se appetitur, & non refertur ad aliud, de quo Philippus Apostolus loquebatur cum dixit, *Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Ioan. 14. 8.* Finis enim, qui est Deus, ejusque clara visio, sufficit nobis, quia ejus non erit finis. Cætera nugæ & vanitates sunt, & afflictio spiritus. Docet nos corporis figuratio ad quid nati sumus. Erecto enim vultu creavit nos Deus, ut cælum aspiciamus, unde origo nostra, ubi patria est. Plerique tamen pecudum more in terram proni nihil quærunt, nihil sapiunt nisi terram; ac veluti lethargo oppressi vix ad magnos clamores, atque etiam admoto igne caput attollunt. Tum paucis verbis imperfectè prolatis rursus obdormiunt, & verba salutis nec audire volunt, nec audita percipiunt. Verbum Domini est, *Querite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Matth. 6. 33.* Nos autem de regno Dei nihil solliciti, pecuniam primum quærimus, & sæculi dignitates atque voluptates & huic soli curæ intenti sumus. Ille docuit nos, unum esse necessarium. *Luc. 10. 42.* nos in multa distrahimur, quæ nihil aliud sunt, quam impedimenta salutis. Ait ille, ut eadem hominibus faciamus, quæ nobis volumus ab illis fieri *Matth. 7. 12.* nos ex adverso ea facimus aliis, quæ nolumus ab illis pati. Ille dixit, *Nolite judicare. Matth. 7. 1.* nos aliorum severissimi judices in fratrum oculis festucas arguimus, trabes in nostris non videntes. Præcipit ille, ut ipsum toto corde, & super omnia

nia diligamus *ibid.* 22. 37. nos opes & voluptates plusquam ipsum amamus, præferentes ei quidquid naturæ depravatæ errores fovet, quidquid blanditur concupiscentiæ. Inanis igitur est, quod ad nos attinet, prædicatio crucis, inutilis incarnatio Verbi, inefficax virtus Sacramentorum, quando quidem ita vivimus, ac si nullam Dei & ultimi finis notitiam haberemus. Cumque vita cujusque animalis in operatione sibi congruâ consistat, nostra autem propria operatio sit cognitio, & amor Dei, quicquid operamur huic fini conveniens, salutare est; quicquid extra illum, inutile & vanum; quicquid contra illum, perniciosum.

§. IX. *Cùm omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint.*

OMnium qui ratione utuntur certa sententia est, velle homines beatos esse. De ipsa autem beatitudine multæ & magnæ controversiæ excitatæ sunt, in quibus Philosophi studia sua & otia contriverunt, ut discerent quæ sit vita beata, cujus appetitio Christianis & infidelibus, sapientibus & insipientibus communis est. Sed in quo vera beatitudo consistat, soli Christiani norunt, qui fide credunt fontem totius felicitatis, & finem omnium appetitionum Deum esse, qui est summum bonum & finis ultimus, quem super omnia amare debemus, ut in ejus fruitione quiescamus. Satis autem deplorari non potest innumerabilium Christianorum cæca perversitas, qui cum beatitudinem vehementer exoptent, nihil tamen agunt, quo illam adipisci valeant: ita enim deluditur eorum mens falsa quadam felicitatis imagine, ut præsentium suavitate illecti nihil appetant, quod sensum excedat. Ideo beati esse volunt, nec possunt; quia actiones suas ad finem ultimum dirigere nolunt, ex quo fit, ut miseri sint, non quod velint miseri esse, sed quoniam ea volunt, ex quibus inevitabilis miseria sequitur, ipsis etiam invitis. Sicut in circulo quantumvis amplo unum est medium quod centrum vocant, ad quod omnes lineæ vergunt, & quamvis circuli ambitus in partes innumerabiles secari queat;

nihil tamen verè est præter illud unum, quod quasi quodam æqualitatis jure omnibus dominatur: ita animus unum Deum semper quærere & ad illum tendere debet; à quo si recedit, multitudine obruitur, quæ ipsum unum invenire non sinit. Hoc unum à nobis exigit Deus, quia hoc solum necessarium est. Cætera omnia si desint nihil necessarium deest, quandoquidem nec quod vivamus necessarium est. Quod si vita necessaria non est, multò minus quæ ad illam spectant. Qui autem vivit necessitate officij, uni Deo vivere & servire debet. Ita enim in hoc mundo constituta est rationalis creatura, ut si convertatur ad bonum incommutabile, fiat beata, si ab eo avertatur, misera sit.

§. X. *Omnia ad Deum referenda esse pura intentione.*

CUM omnes in hoc mundo peregrini simus, & viatores, qui ad patriam perginus, necessarium nobis est indefinenter progredi, ac seridè disquirere quò tendamus, quo fine, & qua intentione operemur, & ad quid presentibus studiis spectemus. Homo enim operatur propter finem, & quò purior est operantis intentio, eò perfectius est opus. Bonum opus intentio facit, intentionem dirigit fides. Impiorum & reproborum est illa vox, *Ergo fruamur bonis quæ sunt. Sap. 2. 6* nam Deo frui, creaturis uti debemus. Et omnes quidem creaturæ, quantum est ex parte Dei, semitæ sunt, & modi, quibus ad ipsum perducimur: malitia verò nostra impedimenta sunt, quibus ab eodem avertimur, & à scopo abducimur: quoniam, ut ait Sapiens, *Creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium. Sap. 14. 11.* Insipientium, inquit, qui Deum ducem non sequuntur, qui ab ejus lumine mentis oculos avertunt. & decus creaturarum amantes, in umbra & obscuritate perambulant, eò languidiore ad perferendam Dei lucem effecti, quo magis umbræ inhærent. Quod si omnes creaturæ ad hoc conditæ sunt, ut iis utamur ad finem ultimum consequendum

consequendum, avellenda ab illis affectio est, & ad Deum transferenda, qui finis est. Etenim finis appeti & amari debet sine fine & termino, quia ejus bonitas summa est & independens, illa vero quæ ad finem perducunt, eatenus amantur, quatenus ad ipsum finem consequendum juvant à quo eorum bonitas pendet. Christiani igitur hominis est quicquid cogitat, quicquid loquitur, quicquid agit ad Deum referre, non ore duntaxat, aut minus fervida spiritus applicatione, sed toto animi conatu, & affectu à rebus terrenis prorsus avulso: nam sæpe decipimur specie re-cti & relabimur in nos ipsos, nostra potiùs commoda, in ipsis etiam spiritualibus exercitationibus, quàm Deum quærentes. Ideò Scriptura dicit arctam, & difficilem esse viam salutis, quia natura corrupta divinis rationibus ac puræ intentioni repugnat, & ad se omnia refert: cùm autem hæc repugnantia assiduo usu, & delectatione divinæ legis superata fuerit, lata fit via, levia mandata, jugum suave.

§. XI. *Vnde proveniat quod plerique à fine aberrant.*

PRæclare & ex alta sua sapientia mortalium sapientif-
simus dixit, *Stultorum infinitus est numerus. Eccl. 1.*
15. Maxima enim, ac pene infinita hominum turba
intolerabili ac perpetuis lacrymis deploranda insania
transigit in nugis dies suos, carnem spiritui, tempus æter-
nitati, terrena divinis præponens; donec miserabilis vitæ
actio in horribilem mortis tragœdiam desinit & in puncto
ad inferna descendunt. Si de lite vincenda, de acquirenda
possessione, aut de consequendâ dignitate sermo sit; nul-
li parcitur labori, exhauritur ærarium, evolvuntur libri,
prisca monumenta excutiuntur. At cùm agitur de cœlesti
regno, de sempiterna beatitudine adipiscenda, dormiunt
omnes, nemo excitatur, nulla diligentia, nulla cura ad-
hibetur. Pro his quæ corpus afficiunt & lædunt, cujusmo-
di sunt fames, sitis, frigus, æstus, dolores, infirmitates,
sensa habemus infallibilia, ex quibus fit, ut omne studi-

C. Bona Opusc. Spirit.

M

um nostrum, omnisque industria in his evitandis continuè occupetur. Ad animæ autem famem, frigus, ægritudinem & alia mala, omni prorsus sensu caremus, ac si pars hominis nobilior & excellentior, quàm vivimus, quàm ratiocinamur, quàm similes Angelis sumus, aut extranea foret, aut omninò non esset. Vincit nimirum & prævalet pars animalis & hæc fragilis vita plus diligitur, quam sempiterna, nec in alio omnis nostra sollicitudo attentius occupatur, quàm ut homo brevi moriturus aliquanto ferius moriatur. Provenit hoc primùm ex crassâ & supinâ ignorantia, sive potius ex inadvertentia, nesciunt enim plerique, aut non considerant ad quid conditus sit homo, quem sibi debeat in omni parte vitæ suæ scopum præfigere & qua via ad illum possit pertingere, sicut scriptum est, *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Jerem. 12. 11.* Provenit ex multitudine & sævitia hostium in nos irruentium, quorum laqueos nemo potest evadere, nisi à Domino exercituum conterantur. Cingunt enim nos & obsident, caro fragilis, mundus blandiens & agmina dæmonum insidiantium. Provenit ex defectu luminis, cujus in mundo profunda nocte sepulto maxima inopia est, nec illud in oratione ab eo exquirimus, qui solus potest discussis tenebris mentem nostram illuminare. Provenit tandem ex segnitie & inconstantia, quia virtus in desiderio est & non in opere: & cum ad praxim veniendum est, difficultate territi recedimus. Et omnes quidem ad Christum pervenire vellent, sed post illum ire nemo vult: eo frui vellent, sed non imitari: ipsum assequi desiderant, sed non sequi. Vellent lucrum sine labore coronam sine certamine. Placent præmia, displicet lucta.

§. XII. *Decipimur specie recti.*

OMnis mundi felicitas & quicquid vulgus amat, ac plurimi æstimat, instar picturæ est, quam si quis ad fallum & exiguum lumen præsentis temporis, quasi

ad lumen lucernæ intueatur, speciem aliquam pulchritudinis habere videtur, quâ allicit & trahit ad se: sed si ad lucem æternitatis, quasi ad radios fulgentissimi solis introspectat, clarissimè perspiciet nihil aliud esse, quàm deformem & vix adumbratam imaginem & incompositam linearum confusionem. Obscura nimirum est oculis mundi lux Evangelii, quæ in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehendunt. Hæc sola nos illuminat, ut quid intersit inter bonum & malum, inter verum & apparens discernere & pretiosum à vili separare valeamus. Per hanc veritatem cognoscimus, quæ permanet in æternum, quæ habitat in interiori homine, instruens nos non hæere in pulchritudine creaturarum, sed earum nitorem ita percussere, ut ad rerum omnium conditorem per amorem recurramus. Hæc docet nos soli Deo adhærere, omnemque fiduciam in ipso ponere, non in Principibus, non in amicis, nec etiam in fratribus, quia cum singuli propria principia & fines habeant, proprioque commodo studeant, tamdiu nobiscum erunt, quamdiu nos utiles credent ad proprios fines consequendos: cum verò ex nobis nullum emolumentum sperabunt, procul à nobis recedent. Cavendum igitur ne species decipiat nos, ne solatium & felicitatem quæramus in creaturis, quæ non sunt, nec pretium habent nisi ab errore vulgi & ab ignorantia & cæcitate nostra, relicto Deo bonorum omnium fonte, qui solus verè est & extra quem nec quies, nec pax reperitur. Infelicissimus homo est, qui ab eo recedit qui summè est.

§. XIII. *Humana vitæ cursus, & perversitas.*

HOC circulo humanæ vitæ cursus irrequieta vertigine perficitur, & circumvolvitur. Edunt homines; bibunt, dormiunt, rursusque surgunt, ut iterum gulæ, & somno indulgeant. Opes congregant & non est finis acquisitionis eorum. Jucundè vivere volunt, tardiùs mori. Inter baptismum & extremum halitum congeries quædam & confusio intercedit sacrarum & profanarum actio-

num, sacramentorum & criminum, confessionum & relapsus. Nulla dies sine labe transigitur, omnesque passim in incertum currunt, absque ulla sui finis consideratione. Et omnes quidem currunt, sed pauci omnino sunt, qui perveniant ad metam. Non enim considerant qualis in cœlo gloria parata sit illis, qui triumphato sæculo Christi fidem & legem custodiunt. Fecit Deus mundum, & in eo creavit hominem ad imaginem & similitudinem suam, tribuens illi intellectum, ut factorem agnosceret; voluntatem, ut diligeret; memoriam, ut memor esset mandatorum ipsius ad faciendum ea; sensus ad serviendum ei; linguam ad enarrandas & decantandas laudes ejus. Universa autem quę in mundo sunt propter hominem condidit, eique cuncta subjecit, ut ipse Creatori subjectus rebus omnibus ad salutem suam & ad Dei gloriam uteretur. Sed voluptatum illecebris depravati mortales ad infima deprimuntur, Deique donis tam interioribus, quàm exterioribus, scientiis, divitiis, honoribus, ipsaque valetudine & vita non nisi ad commoda corporis, & ad injuriam Creatoris utuntur: quibus si rectè uterentur, ornamentum animi forent, vitæ præsentis subsidia & ad finem ultimum consequendum aptissima instrumenta. Tanta est hominis perversitas & malitia, ut in sui perniciem convertat quæ sibi à Deo tradita sunt ad perpetuam beatitudinem comparandam.

§. XIV. *Via recta ad finem est, ut quisque suam crucem ferat.*

Debet omnis homo, ut finem suum citiùs consequatur, vitam suam dirigere secundum rationes æternas, & per viam statui suo convenientem ad propositam sibi metam properare. Sed non omnes hoc servant, plurimi enim stulto errore delusi viam sibi ad finem proprio arbitrio præscribunt, illam deserentes quam divina providentia unicuique destinavit. Sicut princeps militiæ regis Syriæ nomine Naaman, quamvis optaret à lepra sanari, remedium tamen facillimum ab Elizæo præscrip-

tum recusabat, illud præferens quod ipse sibi finxerat, solo Prophetæ tactu se sanandum putans, jamque iratus lepram suam secum ferens recedebat; nec unquam curatus fuisset; nisi postmodum servi fidelis admonitione sapientior factus indicatum à sancto viro remedium adhibuisset. Ita plerique propriam sibi semitam sternunt quæ perveniant ad finem, multa decernentes à proprio statu & instituto aliena, quibus exequendis vel facultas deest, vel occasio, vel obstant quæ prætermitti nequeunt quotidianæ occupationes. Ex quo fit, ut semper in desideriis sint, & nihil unquam, quod ad finem obtinendum proficiat, operentur. Via autem brevis & expedita illa est, quam Christus ostendit dicens, ut qui vult ipsum sequi, accipiat & ferat crucem suam: suam, inquit, non alienam: à Deo acceptam, non à se inventam: non quæ temerè usurpetur & vires excedat; sed quam paravit divina sapientia, quæ simul ferendi vires subministrat. Cavendum igitur primò ne mens aberret à fine, quem qui nescit, illa quoque ignorat quæ ad ipsum perducunt. Tum cognito fine, quoniam diversæ occurrunt semitæ ad ipsum pergerè volentibus, illa præferenda & eligenda, quæ proprio statui conveniat, ut quisque videlicet crucem suam ferat, sicut Dominus præcepit. Porrò crux singulorum hæc est, officio suo exactissimè fungi, adversitates quotidie occurrentes patienter ferre, & ad perfectionem sui status nulla prætermisâ occasione se ipsum erudire. In omni loco, & statu christianam perfectionem consequi licet & pervenire quo tendimus, si in vocatione sua quisque permaneat.

§. XV. *Conditiones ultimi finis, & cur ab illo plerique aberrant.*

Ultimi finis duæ sunt conditiones, quod sit bonum perfectum & quod sit per se sufficiens, ita ut vitam prorsus tranquillam, nulloque exteriori bono indigentem reddat, atque omnem motum terminet naturalis

desiderii, etiamsi solum possideatur. Quicumque enim indiget, illud quo indiget adipisci desiderat: qui autem aliquid desiderat, non quiescit donec illud consequatur. Hæ verò conditiones in solo Deo reperiuntur, qui summum & perfectissimum bonum est, & solus potest omne desiderium nostrum explere. *Satiabor*, inquit Propheta, *cùm apparuerit gloria tua. Psal. 16. 15.* Verumtamen humani generis vitium execrabile est, ut summum bonum illud esse definiat, quod præ cæteris ita diligit, ut ab eo amoveri non possit, quamvis propriæ conscientiæ iudicio id malum esse non ignoret. Tanta vis est perversi animi, ut nec alieno, nec proprio iudicio acquiescat. Ideò plurimi sunt, qui aut veri finis ignorantiam, vel perversæ voluntatis vitio falsa potius bona quàm vera sectantis, à summo bono aberrant, nec ipsum unquam assequuntur. Hi semper miseri & detestabiles rerum ordinem turbant, atque confundunt, à Deo averfi, & creaturis tamquam fini adhærentes, sub sentibus esse delicias computant, tenebras amant quibus involvuntur, corpus mortis quod gestant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, nec horribilem iudicis sententiam adversus sui finis desertores pertimescunt. *Ambulant*, sicut ait Apostolus, *in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam, que est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum; qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. Ephes. 4. 17. Æstimant lusum esse vitam nostram, & oportere undecunque etiam ex malo acquirere. Sap. 15. 12.* Fitque sæpius divino iudicio, ut dum nequiter vivunt, illud demum perdant quod salubriter credunt, similes insipientibus, qui dicunt in corde suo, *Non est Deus. Psal. 13.* Fontem hujus perversitatis jam supra indicavi, nec unquam fatis commemorabitur, etiamsi millies reperatur. Peccavit Adam & non solum justitiam quam acceperat, sed scientiam quoque boni perdidit, totanque propaginem in se tanquam in radice

vitiavit. Hæc autem corruptio immenso pondere hominem gravat, magnoque impetu inclinat, & urget ad carnis voluptates, ad effrænam sensuum licentiam, ad exercendam super alios potestatem, ad sui rerumque suarum æstimationem, ad otium & fugam laboris. His accedit in intellectu obscuritas, ignorantia, falsa rerum apprehensio, incerta judicia, errores, mendacia, & à seriis cogitationibus aversio: in voluntate infirmas, veri boni neglectus & languor, atque inertia ad resistendum pravis motibus appetitus rebus caducis semper affixi. Idcirco de viro iniquo scriptum est, *Non est Deus in conspectu ejus, inquinata sunt via illius in omni tempore. Psal. 9.* Ignorato autem Deo, cui debent cuncta servire, veræ etiam virtutes ignorantur, quæ finibus non officiis, à vitiis discernuntur. Anima verò ab hac diabolica captivitate, & à miserrima servitute peccati per gratiam Jesu Christi Salvatoris nostri liberata, Deo firmiter adhæret, in quo omnia reperit quæ ab omnibus desiderari possunt, summâque pace & tranquillitate in ipso quiescit, nihil quærens, nihil optans extra ipsum: nimis enim avarus est, cui Deus non sufficit.

§. XVI. *Alia assignatur causa ob quam multi ultimum finem non assequuntur.*

Cum rationi consonum sit, idque omnes fateantur, futura præsentibus, divina terrenis, perpetua brevibus, anteponenda esse; satis intellectu difficile est, cur plerique mortalium, qui corde hoc credunt, & ore prædicant, factis tamen negat: in actibus quippe & negotiis carnalis vitæ occupati, augere redditus, agros colere, pecuniam undecumque congregare, dignitates consequi totis viribus student; in reliquis sic ferè se habent, ac si sensu & intelligentia carerent. Si de Deo, de vita æterna, de christiana perfectione sermo habeatur, vel quæ dicuntur non percipiunt, vel statim obliviscuntur, quia res caducæ & temporales, quæ sensibus subjectæ sunt, men-

res eorum magis percellunt; & licet interdum quotidiana experientia urgente videant, & probent humana omnia fugacia esse, ac tenui filo pendentia; protinus tamen sensibus cedunt, ad ea redeunt, quibus dudum assueti sunt. Hujus autem infelicitatis causam potissimam esse diximus primi parentis prævaricationem, ex qua velut rivuli ex fonte ignorantia, inopia lucis, tentationes & inconstantia emanant. Nunc verò alia occurrit sedulo consideranda imbecillitas, scilicet spiritus nostri non percipientis quæ sunt spiritus Dei, & res etiam terribiles languidè & confusè concipientis. Peccati fœditas, mortis amaritudo, tremendum Dei judicium, æternum gehennæ incendium leviter apprehendi solent, ut sunt quædam verba in auribus sonantia, quare vim nullam habent salutare motus excitandi. Illam videlicet eamque minimam partem propositæ rei apprehendimus, quæ sensum percellit, reliqua non attendentes, quæ mentem excitare & afficere queunt. Sic in peccato ea dumtaxat prospicimus, quæ temporaria sunt, multoque magis displicet nobis propriæ dignitatis & existimationis diminutio apud homines, quam Dei offensa & reatus interminabilis pœnæ. Sic hominis morientis sola symptomata consideramus, quæ foris apparent, ea omittentes, quæ ipsi morti connexa sunt, & ad animam spectant. Judicium, & gehennam, quia à sensibus remota sunt, ita percipimus ac si ad nos nullo modo pertinerent. Rerum autem, quæ sensibus jucunda & grata sunt, solam superficiem quâ placent intuemur, & deplorabili amentia nos felices arbitramur, dum illis momento fruimur, futuri in æternum infelicissimi. Animam esse immortalem nemo ignorat, multique Philosophi doctissima nobis de ejus immortalitate commentaria reliquerunt, sed de futuro statu animæ suæ post mortem nemo recogitat, nemo sollicitus est, ac si cum corpore interiret. Plerique enim nec ex fide, nec ex ratione vivunt, sectantes temere quæ sensus appetunt & ea fugientes, quæ illis molesta sunt, ac si in hac vita nihil aliud agendum sit, nihil in altera timendum.

§. XVII. *Filii Dei sumus & ejus Spiritu vivendum nobis est.*

SI quis hoc animo percipere possit ac jugiter meditare se filium Dei esse pretioso Christi sanguine redemptum & in spem vitæ æternæ regeneratum, hanc solum nobilitatem in pretio haberet, nihilque terrenum sapiens, sola æterna ac divina mente revolveret, & ad Patrem semper aspirans sic vitam instituere satageret, ut talem filium decet. Sicut in teatro, qui regis personam agit, tametsi actio illa inanis sit, & ad vanam otiosæ plebis delectationem inventa: serio tamen curat, ne quid agat, aut dicat, quod Regis dignitatem dedeceat: quanto magis Christiani, qui mortem Domini annuntiant, donec veniat, totis viribus eniti debent, ne quid Christo indignum in verbis & operibus suis appareat? Quemadmodum pictor ut præclarum opus efficiat, nunquam ab exemplari, quod sibi imitandum proposuit, oculos & mentem avertit: ita Christianus in omni actione, & sermone perfectissimam Christi vitam, & mores tanquam prototypon numeris omnibus absolutum sibi ante oculos ponere, & sic operari, sic loqui, sic vivere debet, ut nunquam ab ejus exemplis declinet. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit & ipse ambulare. Spiritus, qui dominatur in nobis, spiritus Adæ est, per quem redacti in servitutem diaboli, nobis ipsis propriisque commodis firmiter adhæremus. Quia verò naturâ filii iræ sumus, si ipsam naturam sequimur, omnia opera nostra ex voluntate sathanæ, qui nos durissima servitute premit, perficientur. Ab hac autem captivitate Christi sanguine liberati ex gratiæ principis operari debemus, ejusque corpori inhærere, cujus membra facti sumus. *Adam primus homo de terra terrenus fuit, Christus secundus homo de cælo cælestis. Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. I. Cor. 15. 47.* sollicitè caventes, ne qui Christiani dicimur, tanti nominis dignitatem pravitate nostra perdamus. *Si quis spiritum*

Christi non habet, inquit Apostolus, *hic non est ejus. Rom. 8. 9.* Hic autem spiritum Christi habere dicitur, cujus vita interior & exterior vitæ Christi similis est, qui ad ejus exemplar mores suos componere, atque ita loqui, & operari studet, sicut locutus & operatus est Christus. Idem alibi monet, ne ambulet homo secundum hominem ac si diceret noli ambulare secundum hominem: sed secundum eum, qui fecit hominem: noli deficere ab eo, qui fecit te, ut spiritu ejus imbutus filius Dei efficiaris. Filius autem Dei esse non potest, qui à spiritu Christi alienus est.

§. XVIII. *Iustus ex fide vivit.*

Q UOD radix arbori, quod fundamentum ædificio, quod rivulis fons, id vitæ Christianæ cæterisque virtutibus est fides, sine qua impossibile est placere Deo. Ideo ab illa Christianæ institutionis exordium sumendum est, dicit enim scriptura, *Iustus ex fide vivit. Rom. 1. 17.* Quæ de sapientia, ejusque laudibus, & excellentia magnificis verbis in sacris libris scripta sunt, *Sap. 7. Job. 28.* ad fidem pertinere, & res ipsa docet, & omnium sapientum consensus evincit. *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Infinitus thesaurus est, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitia Dei. Emanatio est claritatis omnipotentis Dei, candor lucis aeternæ, speculum sine macula majestatis Dei, & imago bonitatis illius.* Hæc docet nos omnem veritatem ostendens animæ quid sectari, quid diligere, quid fugere debeat. Docet nos bona hujus mundi mala esse, & mala bona, si patienter tolerantur. Docet contemni oportere quicquid corporeis oculis cernitur, quicquid sensus attingit. Ab illa discimus Deum, & nos ipsos cognoscere, in qua notitia salus, & perfectio nostra consistit. Ipsa ab erroribus insanæ multitudinis ereptos vera nos Sapientia imbuit, & in auram veræ libertatis à sæculi captivitate educit. Discrepant toto cælo, mundi hujus & fidei principia: cumque Christus, à quo fidem accepi-

mus, falli non possit, hinc evidenti conclusione deducitur oportere nos ex fide vivere, ejusque principia sequi, falsam verò & perniciosam mundi doctrinam detestari. Advertendum tamen & soletter considerandum est, nullam in nobis venam esse, nullam pæne facultatem, quæ non impellat ad principia fidei destruenda, & evertenda. Summum hominis studium, summa cura hæc est, in hoc seculo com nodè vivere; de aternitate altum silentium. nulla cogitatio. Ad hoc maximum malum infelices mortales adigit spiritus Adæ, & concupiscentia, quæ regnat in mortali corpore. Qua de causa gemunt omnes sancti Dei dicentes, *Non quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom. 7.* Respondet autem Apostolus, *Gratia Dei per Iesum Christum.* Gratia enim liberat nos à cæcitate, & ab infirmitate ut videamus quæ recta sunt, & ad ea peragenda robaremur.

§. XIX. *Fundamentum vitæ Christianæ abnegatio sui, rerumque omnium abdicatio.*

Magna fidei potentia est, quæ cum sit immobilis, immutabilis, inconcussa; similem sibi Christianum efficit qui ex nuda & simplici fide vivit, & operatur. Nihil enim videt, nihil optat nisi Deum & in eo pacatissima tranquillitate quiescit, quia ipse solus lux ejus, & dulcedo est, & omnium rerum plenitudo, Nullam autem in hoc mundo delectationem habet, nec in filiis hominum sperat, in quibus non est salus: nam cum omnia, quæ sub cælo sunt, fluxa, & caduca sint, qui ipsis innititur, cum ipsis pariter labitur; qui verò nititur immobili, non movetur. Sicut Beati omnia vident in Verbo, sic nos debemus in fide omnia intueri, itaut vita nostra nihil aliud sit, quam viva imago fidei; ejusque veritatis expressio: nec in ulla re gloriemur, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, quæ ab asseclis mundi ignominia judicatur. Primus homo in statu innocentia finem ultimum consequi poterat, innoxio &

legitimo usu deliciarum, quas illi Deus paraverat in paradiso voluptatis. Postquam verò deseruit Creatorem, totumque genus humanum antequam gigneret peccato infecit, aliam ad consequendum finem divina Sapientia viam adinvenit, viam scilicet crucis, & abjectionis, per quam Christus incescit, & quam omnibus indixit prædicans abnegationem, rerumque omnium abdicationem, *Siquis vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Luc. 9. 23.* Item, *qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Luc. 14. 26. 33.* Hoc est fundamentum vitæ Christianæ, hæc supereminens scientia Christi, dura & contraria Spiritui hujus mundi; hæc summa vitæ beatitudo, hæc altissima Philosophia terræ sapientibus ignota, scire, & sequi Christum & hunc crucifixum; seipsum odisse & quicquid mundus amat, ac magni æstimat, divitias, honores voluptates; & vice versa amare quæ ille odit, paupertatem, dolores, sui contemptum ærumnas, tribulationes. Magna autem gratia est necessaria ut hoc principium rectè intelligatur: major ut delectet; maxima, ut operibus comprobetur.

§. X X. *Insania hominum, qui sponte damnari volunt.*

CUm æterna supplicia illis dumtaxat destinata sint qui cad illa damnari volunt, sibi que locum in iis præparant sponte peccando; æterna quoque gaudia omnibus volentibus parata sint; quis non crederet vacuum esse infernum, cœlique regnum plenissimum, & infinitâ multitudine refertum? Quis enim sibi persuadere poterit reperiri hominem tantæ dementiæ, qui velit in perpetuum miser esse cum facile possit æterna beatitudine frui? è contrario tamen paucissimi sunt, qui regnum cœlorum consequantur, damnatorum verò tanta est turba, ut illorum comparatione electorum numerum exiguum esse Scriptura nos

doceat, dicente Christo, cum de his loquitur. *Nolite timere pusillus grex. Luc. 12. 32.* Quæ est igitur tanta hominum insania, ut potius miseri in æternum, quam felices esse velint? Quis in ardentissima siti labris poculum admo- veret si vel levissimam suspicionem haberet admixti ve- neni? & tamen passim committuntur peccata quibus luendis æternum ignem succensum esse non suspicio non opinio sed fides certissima est. Tam horribilis dementiæ causam veræ fidei defectui plerique adscribunt, quod licet in multis verissimum esse certa experientia constet; hoc ta- men in plurimis defectui attentionis & considerationis tribuendum videtur. Quamvis enim credant infernum esse, neminemque damnari nisi in hac vita volens, & lubens locum sibi in tormentis peccando præparet, hujus tamen veritatis statim obliviscuntur, si quidem phantasia bono sensibili affixa, sensuumque voluptate obbrutescens, om- nem aditum claudit futurorum considerationi, nec finit in- tellectum advertere in quam horrendam perpetuoque du- raturam amaritudinem carnis delectationes desinant, & quam facile nobis sit in hujus vitæ momento futuram cala- mitatem evadere, & gaudia sempiterna adipisci. Atque utinam hæc homines saperent, & intelligerent, ac novis- sima providerent, nam cum proprium sit hominis cogitare, & meditari, ordo cogitationis est, ut in suo fine cognos- cendo mens ante omnia occupetur. Omnem errorem, & ignorantiam superat, negligere hominem salutem suam.

§. XXI. *Character veri Christiani.*

Homo Christianus est, qui Christi fidem, & legem profitetur, ejusque vitam, & virtutes imitatur. Hoc nimirum à nobis exigit Christianæ fidei professio, ut om- nia terrena transcendentem vivamus vitâ divinâ. *Apparuit, ad Titum 2. 11.* inquit Apostolus, *gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impie- tatem & secularia desideria, sobriè & justè & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & adventum gloria*

*magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate & munda-
daret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.*
Sicut doctor vocari nequit, qui literis præditus non est, nec exercitum ducere potest, qui nescit arma tractare; nec artificis nomen assumit, qui artis peritiam non habet: ita Christianus dici non potest, qui Christi sectator non est. Veri ergo Christiani sunt, qui abnegatis sæculi desideriiis Deum solum amant totis viribus, totâ virtute, ac proximum in Deo & propter Deum, nihil in eo quærentes nisi Deum & nemini se præferentes, quia in generatione gratiæ omnes æquales sunt: qui sobriè & justè viventes, ita in cunctis se gerunt, ut nihil in eis appareat quod possit offendere intuentes: qui bonis exterioribus sicut ægri pharmaco utuntur, nihil appetentes quod ab alio possit auferri: qui nemini placere appetunt, nemini timent displicere, nisi Deo: qui corpus suum oderunt tanquam corpus peccati, ipsumque jugiter castigant, ne insolescat: qui firmam in omnibus constantiam servant & universo mundo celsiores nullis minis, nullis persecutionibus, aut contumeliis terreri possunt, aut commoveri: qui tam in prosperis, quàm in adversis eadem fruuntur mentis serenitate, nec unquam à lumine veritatis recedunt: qui desiderio futurorum damnant præsentia, & ex fide, spe & charitate viventes credunt quod nondum vident, sperant quod nondum tenent, optant quod nondum possident: qui Deum ita amant, ut nullum pro illo laborem, nullum periculum subterfugere parati sint, etiam si nullum pro ejus gloria certantibus præmium propositum esset: qui divinæ misericordiæ & propriæ conscientiæ fiducia regnum Dei expectantes, dicere possunt cum Apostolo, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem justus iudex. 2. Tim. 4. 7.* Gaudent cum digni sunt pro nomine Jesu contumeliam parti, eumque diem se perdidisse credunt, in quo nihil pro Christo passi

sunt. Eorum gloria, felicitas, sapientia in his consistit, quæ à mundo ignominia, miseria & insania aestimantur. Carnalis prudentiæ falsa principia detestantur, oportere nimirum divitiis affluere, à nemine sperni, super omnes eminere: fidei verò veritates sectantur docentis opes contemnere, abnegare seipsum & in nulla re gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Denique in omni vitæ ratione ita se gerunt, ac si omnis eorum sermo & operatio clamarent, *Regnum meum non est de hoc mundo. Ioan. 18. 36.* Alta quidem & difficilia hæc sunt, sed regnum Dei vim patitur, idque omni conatu dignum est, quod non nisi à vim inferentibus possidetur.

§. XXII. *Quomodo debeat Christianus opera sua perficere.*

Debet Christianus omnia opera sua in pace & mansuetudine perficere & ad omnes rei, vel negotii circumstantias attendere, ad locum, ad tempus, ad personas & præcipuè ad finem. Cavebit autem à præcipiti celeritate quæ repentino potiùs naturæ impetu, quam ratione & divinæ gratiæ motione ad agendum impellit. Cavebit ab inconstantia & levitate animi, ad diversa & inutilia facile evagantis ut præsentior sibi sit & aptior ad Dei illustrationes recipiendas, quibus statim & alacriter parebit. Quicquid sibi agendum erit, seridò advertet ne animo præoccupato aggrediatur, alioquin in rebus discernendis cæcutiet & multa illi excident, de quibus meritò accusari poterit & reprehendi. Cujusque actionis initio opem & lumen à Deo petet; tum sedulo examinabit quam partem in illa habeat Deus quam ipse sibi vindicet: in progressu animadvertet, ne delectatio, & complacentia mentem alliciat, & à proposito fine amoveat: in fine cavebit ne sensim subrepens inanis gloria quicquid bene peractum est, vitiet & contaminet. Hoc autem præcipuè fixum animo habebit ne hominum laudes, sed Dei gloriam quærat, & ad nihilum suum respiciens elatas cogitationes in semine suffocabit. Nulli negotio externo se ingeret, nisi vocatus à Deo. Tunc verò prompto animo obediet

optans anathema esse à Christo pro fratribus suis : hujus enim vitæ perfectionem non in Dei fruitione sitam esse scit, sed in ejus voluntate adimplendâ. Nihil super vires aggredietur, rebusque gerendis affectum, & mentem non applicabit, ultra quàm necessarium sit, ut inde nihil depereat libertatis, & pacis. Omnis commotio, & effusio ad exteriora spiritum Dei extinguit, & animi serenitatem obnubilat. Sicut Angelus Tobix comes nullum officium prætermittebat hominis mercede conducti, semper tamen cum Deo erat : ita vir probus humanis quidem negotiis attendit, atque iis interdum, sicut & cæteri absorberi videtur ; sed cor ejus cum Deo manet : & si corpore versatur in terris, mens tamen in cælis est, ubi meliori sui parte ab omni terræ affectione liber commoratur.

§. XXIII. *Debent opera bona propria vocationi convenire.*

Nihil interest inter negotia ad quæ obeunda ratione proprii status & conditionis quisque tenetur, & maximum negotium æternæ salutis ; nemo enim certius salutem suam operari potest, quàm si officio suo bene fungatur. Subtilissimum nostræ perfectioni laqueum tendit Sathan, cum desideria in nobis excitat magnarum rerum, alio loco & in alia vocatione agendarum : spiritum enim occupant, & mentem distrahunt, ne rei attendat quæ præ manibus habetur, & quæ ad proprium munus pertinet. Maximopere hallucinatur, qui statu vitæ jam prudenter electo, locum aptiorem Deo serviendi in alio vitæ genere sibi fingit, & quærit ; in suo siquidem munere explendo segnis nihil agit ubi est, dum multa, & magna molitur ubi non est. Cumque perfectio vitæ Christianæ à singularum actionum bonitate, & rectitudine pendeat, ingentem illi obicem ponunt, qui quotidianas exercitationes, quas proprii officii ratio ab illis exigit, negligenter, & oscitanter peragere consueverunt, quia nimirum ubi non sunt ibi animus eorum est. Horum vita continuum bene vivendi exordium est ; multa decernunt, nihil exequuntur, frondibus

dibus abundant, fructibus carent; quia ad instar arboris sæpius translatae nullo stabili loco radices figunt.

§. XXIV. *Quomodo Christianis vivendum sit.*

ITa Christianis vivendum est, ut ab illecebris ventris & gulæ, ab immodesto corporis cultu, ab inanibus ludorum negotiis, à torpore pigritiæ, ab honorum ambitu, à laudis cupiditate, ab amore pecuniæ abstineant. Inani omnino pellant, & alteri non faciant quod pati nolunt. Nihil remissè agant, nihil audacter, nihil fictè, aut per simulationem. Quodcunque officium vitæ Christianæ, quæcunque exterior virtutis exercitatio, si careat interiori spiritu & veritate, nihil aliud est, quàm hypocrisis & actio scenica. Solent nonnunquam viri nefarii præclara Sanctorum gesta in teatro repræsentare. Hic Martyris constantiam, ille Virginis modestiam, aut Apostoli, vel Christi heroicos actus egregiè simulant; sed actione peractâ alienam personam deponunt, suamque turpem & impurissimam suscipiunt. Simili modo qui opera exteriora in solam speciem & inanem ostentationem exercent, veluti histriones sunt & scenici jocularores, qui omni virtute & sanctimonia destituti, viri sancti personam in scena gerunt, quorum vita & mores nihil aliud, quàm fabula sunt. Ideo pauci ad Christianæ perfectionis fastigium pertingunt, quia opera sua in spiritu veritatis non perficiunt. Prævalent Christi exemplis & præceptis, falsa mundi axiomata, & communes virtutum notiones à naturæ insitæ perversis hominum opinionibus depravatæ ad vitia detorquentur. Cum ergo inter homines falsis doctrinis imbutos vivamus, debet quisque in seipsum crebro inquirere, an & ipse ignoret quæ recta sunt & an rectè fungatur officio suo. Via veritatis una est & immutabilis, per quam qui recto tramite cupit incedere, non terram intueri debet, sed cælum; non homines sequi, sed Deum, qui via, veritas & vita est.

§. XXV. *Opera exteriora spiritu interiori animanda.*

CAvendum ne sensus in actionibus nostris primam sibi sedem usurpet, indè etenim omnia mala emergunt. Sensuum occasus veritatis exortus est. Ideo vix possumus nobis ipsis polliceri aliquid nos egisse, quod omni ex parte bonum fuerit, quia licet gratia impellente, & cooperante multa propter Deum operari cœperimus, non sumus gratiæ fideles, statimque labimur ad nos ipsos. Episcopo Sardis dictum est ab Angelo, *Non invenio opera tua plena coram Deo meo. Apc. 3. 2.* Nam preces, jejunia, eleemosynæ & alia ejusdem generis opera plena sunt coram hominibus, qui solam faciem vident, sed vacua coram Deo, qui intuetur cor, nisi purâ & simplici intentione divini beneplaciti perficiendi & spiritu interiori impleantur. In Evangelio decem Virgines commemorantur, quarum quinque fatuæ exclusæ sunt à nuptiis, non defectu virginittatis, aut lampadarum sive operationum, sed quia deficit oleum bonæ intentionis & sanctarum affectionum. Idem nobis eveniet nisi opera nostra spiritu interiori & Dei amore animentur, ut placeant Deo. Vita exterior apud omnes Christianos eadem est, sed sicut horologii extima facies ab interioribus rotis pendet, & ab intimâ corporis constitutione vividus color procedit: ita boni à malis ex interiori spiritu discernuntur. Regnum Dei intra nos est.

§. XXVI. *Operum perfectio unde oriatur.*

SIcut qui multum comedunt semper viribus imbecilles sunt, corpore malè affecto & ad extremam maciem redacto; qui nimirum stomachi sui mensuram ignorantes, plus illi ingerunt, quàm ferre possit: alii ex adverso frugali mensa contenti, quia cibum exiguum sumunt, & qui facillè digeritur, validis semper viribus sunt, & ad extremam senectutem incolumem vitam producunt. Ita nonnulli, quamvis multa peragant opera bona, nihil ferè in

via Christianæ perfectionis proficiunt, quia videlicet præpostero cursu ambulantes, tunc se maximè progredi putant, cum plura quamvis remissè & segniter operantur; cum potiùs eniri debeant, ut ea quæ agunt, ferventiùs in dies & perfectiùs peragant; in hoc enim operandi modo perfectionis incrementum consistit, non in tepida operum congerie & multiplicatione. Alii verò parum operantur & in amore Dei plurimùm crescunt, quia quæcunque faciunt, etsi minima & pauca sint, majori semper fervore, ac puriori intentione perficere student; atque ita se gerunt in omnibus operibus suis, ut in fine singulorum magnum illud verbum Christi in cruce pendentis non immeritò usurpare queant, *Consummatum est*, Ioan. 19. 30. Perfeci quod Deus à me in hoc opere exigebat, ferventer & quantum imbecillitas mea cognovit & potuit, sine imperfectione, quantum scilicet & velle & operari ille dedit mihi, qui dixit, *Sine me nihil potestis facere*. Ioan. 15. 5. Eadem ratione sic quamlibet diem transigunt, ut nocte adveniente possint fidenter dicere, *Consummatum est*. Sic denique vitam instituunt, ut ejus cursu peracto, verè affirmare queant se omnia consummasse, quæ Deus illis præceperat. Qui sic vivit, Christianè vivit, nec timebit in die mala.

§. XXVII. *Præsentia Dei utilitas.*

NUllum præstantius documentum ad quælibet opera exactè perficienda, quàm Deum in singulis rebus intimè præsentem intueri, qui eis motum & vitam & esse largitur, & omnia in omnibus operatur. Hæc nobis necessitas indicta est, omnia opera nostra optimè peragendi, quia Dei obtutum intimos quosque recessus penetrantem effugere nunquam valemus. Ipse nos replet, in quo vivimus, movemur & sumus; nec unquam nos deserit, nisi ab ipso averti ad creaturas convertamur. Hæc autem sunt veteris Adæ corrupta semina: quæ in nobis vigent, prava scilicet affectio ad sensuum illecebras, quibus à Dei præ-

sentia mens evocatur. Si enim ab amore creaturarum liberi essemus, Deum proculdubio in omni loco præsentem cerneremus, quemadmodum Christus spondit dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matt. 5. 8.* Verè magna & inexplicabilis est multitudo divinæ dulcedinis, quam Deus abscondit timentibus se; sed revera abscondita est & illi soli eam percipiunt, qui vident & gustant quàm dulcis est Dominus. Neque enim satis est habere thesaurum, ut quis dives sit, sed scire insuper debet se illum possidere, ejusque pretium & usum agnoscere. Nos autem in nobis thesaurum habemus immensum & inæstimabilis pretii, summum & infinitum bonum: cur ipsum negligimus & post atomos apparentium bonorum currimus, quæ sitim nostram explere non possunt? *Filii hominum usquequo gravi corde; Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium; Psal. 4. 3.* cum Deo præsentem omni momento frui possitis? Divites sumus & nescimus. Beatorum spirituum felicitatem prægustare possumus & non curamus: quia nimirum parti inferiori, ac sensibus jugis Dei præsentia molesta & gravis est, & vim quam patiuntur, conantur excutere & partem superiorem ad se trahere. Et quia divina consolatio aliquando subtrahitur, ad terrenam protinus labimur, nisi per fidem Deum præsentem intueri & cum eo intimo affectu miscere colloquia satagamus. Hoc documento ipsemet Deus patrem credentium Abrahamum ad perfectionem erudit dicens: *Ambula coram me & esto perfectus. Gen. 17. 1.* David quoque in Psalmo ait: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, propter hoc latatum est cor meum. Ps. 15. 8.* Jugi enim lætitia fruitur, qui fontem omnium bonorum præsentem habet.

§. XXVIII. *Cur difficilis videatur Sanctorum imitatio.*

AD exempla Sanctorum vitam, mores & actiones nostras componere difficillimum arbitramur, quia ipsos mente concipimus quasi homines alterius naturæ,

exutos corpore, cęlestis patrię possessione beatos, ubi nemo irascitur, nemo concupiscit, nemo tentatur: ubi pax summa, lætitia inenarrabilis, lux splendidissima, & status omnium bonorum aggregatione perfectus. Sed si revera, uti par est, illorum cupimus sequi vestigia, aliter considerandi sunt. Homines enim mortales fuerunt similes nobis, eadem corporis sarcinā onusti, eadem tabe carnalis concupiscentiæ infecti, iisdem malis & periculis obnoxii: & nihilominus per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam & fecerunt mirabilia in vita sua. *Helias*, ut *Jacobus* Apostolus scribit. *Iac. 5. 17. homo erat similis nobis passibilis, & oratione oravit, ut non plueret super terram & non pluit annos tres & menses sex: & rursus oravit & cęlum dedit pluviam & terra dedit fructum suum.* Idem de aliis dici potest, quorum insignem sanctitatem & heroię gesta miramur; nobis enim similes & ex eodem luto compacti, atque iisdem tentationibus, dum in hac terra essent, expositi fuerunt; sed infinito propè intervallo à nobis disjuncti in hoc dissimiles inventi sunt; quod carnis fragilitatem, mundi superbiam, dæmonum insidias invictā animi virtute superarunt. Quid igitur tergiverfamur? Facile est volentibus eorum opera imitari, si exuto desidix veterno, non nostris viribus, sed ope divina confisi ad illud sanctitatis fastigium cōtemur ascendere, ad quod ipsi feliciter pervenerunt. Magna pars sanctitatis est, ejus efficax desiderium.

§. XXIX. *Omnia ad gloriam Dei referenda.*

Sententia Apostoli est, omnia opera nostra ad Deum ejusque gloriam referenda esse, ut veræ virtutis rationem consequantur: *Sive, inquit, manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. 1. Cor. 10. 31.* Et alio loco, *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Coloss. 3. 17.* Quidquid enim boni

à nobis fit, quod non fit propter Deum, etsi officio videatur bonum, deficiente tamen recto fine malum est: finibus enim, non officiis virtutes à vitiis discernuntur. Est autem officium id quod faciendum est, finis verò propter quod faciendum est. Quod si rebus creatis inhæremus & ipsas propter se diligimus sine ulteriori relatione ad Deum, damnata cupiditas est, dicente Joanne Apostolo: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.* 1. Ioan. 2. 15. Ratio est, quia in hoc mundo tanquam peregrini sumus & viatores, qui ad patriam pergimus, creaturis autem uti debemus tanquam vehiculis, quibus recto itinere eò feramur, quò tendimus. Deus verò diligendus est propter se ipsum, quia summum bonum est & finis ultimus, in quo solo requies, appetitus, securitas fruitionis & tranquillissimum gaudium invenitur. Hunc finem si quis ignorat, rectè quoque vivendi rationem ignorat. Cognito autem rerum omnium fine, jam scimus quò dirigendæ sint actiones nostræ & quò omnium virtutum officia referri debeant. Hinc Theologi, licèt unanimi consensu asserant quasdam actiones humanas nec bonas ex se, nec malas esse, quales sunt ambulare, comedere, dormire, docent tamen eum peccare, qui re ipsa dormit, edit, ambulat & hæc non refert ad ultimum finem, quia deficit à prima & universali regula humanarum actionum, quæ est idem finis, ad quem quidquid agimus dirigere oportet. Et hoc est quod Dominus dixit: *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Matth. 6. 22. Oculus iste intentio est, quâ quisque peragit opus suum, quæ quidem intentio si non fuerit recta, totum opus tenebrosum erit. Non est autem recta operantis intentio, nisi quicquid agit, ad summum bonum veluti ad fontem refundat. Omne bonum desursum est, & quicquid ab illo deflectit, malum est.

§. XXX. Radix omnium malorum amor sui.

Postquam primus hominum parens se ipsum immoderate amans in grande illud peccatum lapsus est, per quod totum genus humanum morti, ignorantia & concupiscentia obnoxium generatur & nascitur, tantâ caligine natura nostra repleta est, tantoque pondere ad terram allisa, ut Deo relicto in se ipsam deflexerit, & amisso sensu spiritualis jucunditatis ad sensuum voluptates effusa sit. Hinc dira tyrannis orta est, quam pessimus virtutum omnium hostis amor sui in omnes exercet, cujus imperio obsequentes nihil in nostris operationibus quærimus, nisi commoda, honores & delicias. *Legi enim Dei caro non est subjecta, neque enim potest. Rom. 8. 7.* sicut ait Apostolus: omnes siquidem ejus instinctus & motus ad peccatum impellunt, & in horribili damnationis statu nos constituunt. Nihil verò commodis nostris magis adversatur, quàm proprius amor, qui ad ea quærenda tanto nos ardore impellit. Cum enim Deus omnia referri ad se tanquàm ad ultimum finem præceperit, qui se in omnibus & suam utilitatem respicit, nihil certè ex operibus suis refert, quod sibi utile sit ad vitam æternam promerendam, ergo, ut ibidem infert Doctor gentium, *Debitorum sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Ad hoc urget nos Christiana religio, ut sicut exhibuimus membra nostra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita ipsa exhibeamus servire justitiæ in sanctificationem. *Sancti eritis, dicit Dominus, quia ego sanctus sum. Levit. 11. 45.* Amor sui & propensio ad propria commoda impedit intellectum, ne principia & documenta christiavæ vitæ percipiat. Quis enim poterit amanti se ipsum persuadere omnia, quæ diligit mundus vana esse & nullius momenti: honores & dignitates nihil aliud esse, quàm splendidam servitutem & afflictionem spiritus: viri foris & magnanimi esse ignos-

cere inimicis & his qui oderunt nos benefacere: fatius esse divitias spernere quàm habere: gloriosius esse propter Deum subesse, quàm dominari: laudabilius vincere se ipsum & coërcere appetitum, quàm munitissimas arces expugnare? Hæc sanè dura videntur & incredibilia diligenti se ipsum, quia immoderato sui amore quasi vinculis, & catenis inextricabilibus terræ affixus solis terrenis commodis, ac delectationibus alligatur. Filii autem Dei spiritu Dei aguntur, ut non secundum carnem, sed secundum spiritum vivant. Quòd si quædam opera carnis faciunt, ex quibus expediri in hac mortalitate non possunt, ad ea se duci non sinunt ex proprio sui amore, sed ex principio supernaturali, prava desideria continuâ carnis maceratione coërcentes. Aiunt sui amatores discretionem in his, quæ ad corpus spectant, necessariam esse: sed illa optanda & adhibenda, quæ de cœlo est; nam prudentia carnis mors est.

§. XXXI. *Amor sui Babylonem edificavit.*

Constituit Deus hominem in paradiso, sed ab Adamo, in quo omnes peccavimus, à paradiso in hunc mundum, à Jerosolymis in Babylonem, à patria in exilium, à libertate in servitutum, ab integritate in corruptionem, à vita in mortem translati sumus. Sic collapsi à veritate in vanitatem, non solum similes evasimus vanitati, sed ut ait Psalmus, *Vniuersa vanitas omnis homo vivens. Psal. 36. 6.* Vanus est enim secundum corpus, quod in corruptionem & mortem definit; vanus secundum animam, quæ serviens iniquitati se ream mortis æternæ facit: vanus quoad exteriora quæ pereunt & in morte relinquenda sunt. Hanc tamen vanitatem ardenti amore prosequimur, hæc mendacia sollicitè quærimus, quæ infinitis erroribus nos implicant & ex civibus supernæ Jerusalem cives efficiunt diabolicæ Babylonis. Has duas civitates duo amores fecerunt: nam civitatem Dei Jerusalem fecit amor Dei usque ad contemptum sui; Sathanæ vetò civitatem, quæ

Babylon dicitur, fecit amor sui usque ad contemptum Dei. Iter ad hanc spatiosum est & breve, iter ad illam arctum, arduum & longum: facilius enim est in terram labi & in infernum descendere, quàm ad cœlum elevari. Se ipsum igitur quisque discutiat & videat quid amet, nam si Deum amat & se ipsum spernit, cœlestis Jerusalem civis est: si autem se impensius amat, ad Babylonem spectat, è qua nobis exeundum esse clamat Scriptura dicens, *Egredimini de Babylone. Isai. 48. 20. & alio loco. Recedite de medio Babylonis. Ierem. 50. 8.* Psalmista quoque ait, *Filia Babylonis misera, beatus qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram. Psal. 136. 8.* Tunc autem eximus de Babylone, cum à confusione vitiorum recedimus: tunc parvulos Babylonis, malas scilicet cupiditates, ad petram allidimus, cum Christi amore, noxia desideria excindimus & superamus. Amor sui mors animæ est, amor Dei vita: non ergo se amat, qui se amando vitam perdit.

§. XXXII. *Omnes seipsos querunt etiam in rebus sanctis.*

HOc certè mirabile est, quòd cum tanta diversitas hominum, humanarumque propensionum sit; omnes tamen unanimiter in hoc conveniunt, quòd nemo sibi vilis est, nemo alteri cedere aut subjici vult, nec quisquam est adeò abjectæ conditionis, qui non putet se aliquid esse, & apud alios in pretio haberi non desideret. Omnes cupiunt super alios eminere, omnes ignoscunt sibi, aliis nunquam: opiniones suas pertinaciter omnes sustinent, res suas admirantur; proprias tantùm ad inventiones, & placita probant, aliena rejiciunt: ignorantiam suam instar sapientiæ ostentant, & cum nihil sciant, nihil se ignorare arbitrantur. Vitia, quæ habent, tegunt, & justitiam simulant quam non habent, frustra reclamante conscientia. Sed multò mirabilius est, quòd ipsi etiam viri probi, qui nihil aliud querere videntur quàm divinum beneplacitum, ejusque gloriam & honorem; occulto tamen, & aliquando vix perceptibili corruptæ naturæ instinctu in seipsos diffuunt, operantes

quod bonum & justum est . non ut placeant Deo , sed ut ea meritis jucunditate fruantur , quæ ex bonis operibus emanat . Quem laqueum viris spiritualibus eò subtilius amor sui tendere solet , quò res sanctior , & melior est . Quid tam sanctum quàm Dei mandatis obedire , Scripturas legere , in Ecclesia prædicare , frequentare Sacramenta , & ad altare Domini ministrare ? Hæc autem cupiditas laudis inquinare solet , & nisi cor suum omni diligentia custodierit homo , omnis labor ejus irritus est . *Si linguis hominum loquar , & Angelorum , inquit Apostolus , 1. Cor. 13. 1. charitatem autem non habeam , factus sum velut as sonans , aut cymbalum tinniens .* Et si quis distribuerit in cibos pauperum omnes facultates suas , & tradiderit corpus suum ita ut ardeat , nisi hoc purè fiat ob amorem Dei , nihil prodest . Simili modo Aggæus Propheta ait , *Agg. 2. 6. Comedistis , & non estis satiati : bibistis , & non estis inebriati , & qui mercedes congregavit , misit eas in sacculum pertusum :* quia nimirum nihil profunt opera bona , cum quis seipsum in illis quærit , & non Deum . Cum igitur naturæ semper & ubique seipsam quærentis fraudes & doli subtilissimi sint , omnes animi recessus perscrutari , & sollicitè cavere debemus , ne in principio , medio , & fine actionum nostrarum , aliqua ratio se immisceat proprii emolumenti , quantumvis sancta , & honesta videatur . Vitæ Christianæ disciplina hæc est , non quæ- rere , nec amare nisi quod Dei est , & odisse quod proprium est .

§. XXXIII. *Quæ scire debeat omnis Christianus .*

SCire debet omnis Christianus quæ sint præcepta divina & humana , ad quæ servanda quisque tenetur . Divina sunt illa quæ in Decalogo continentur itemque præcepta fidei , spei , & charitatis . Fides obligat omnes ad ea credenda , quæ singulis fidelibus in Symbolo proposita sunt . Spe vitam æternam , & quæ ad eam obtinendam sunt necessaria nos consequi posse confidimus Dei gratiâ ; & nostra cooperatione ; quæ omnia à Deo petimus , cum Dominicam ora-

tionem recitamus. Charitatis lege obstringimur Deum diligere super omnia & proximum sicut nos ipsos. His virtutibus perficitur homo : nam fides mentem illuminat, & dirigit, spes voluntatem ad eum erigit, charitas nos Deo unit. Est etiam præter prædicta præceptum sumendi Baptismum, & Eucharistiam, ac confitendi peccata, licet de his nihil Ecclesia præciperet. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum Dei: *Ioan. 3. 5.* & nisi manducaverimus carnem Christi, & biberimus ejus sanguinem, non habebimus vitam in nobis. *Ioan. 6. 54.* Pœnitentia autem à Deo illis parata est, qui baptismalem innocentiam supervenientibus culpis perdidierunt. Sunt denique humanæ leges ab Ecclesiastica, vel seculari potestate sancitæ, quas nosse oportet, ut illis, qua par est humilitate pareamus. Verùm ad hæc præstanda nemo idoneus esse potest, nisi ab ejus mente ignorantia tenebras lux vera discusserit sicut scriptum est, *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum, Psal. 93. 12.* Homo enim post peccatum sedet in tenebris, & in umbra mortis, bonumque vel malum non ex regula veritatis, sed ex sua cupiditate metitur. Divinum igitur auxilium implorandum est, ut qui jussit quod vult, det nobis quod jubet, dispellens caliginem, & sanans languorem; expellens cupiditatem, & infundens charitatem, quoniam finis præcepti est Charitas, & qui verè Deum amat, omnibus mandatis ejus sine exceptione obsequitur.

§. XXXIV. Interioris, & exterioris hominis
differentia.

NON de hoc tempore, non de hoc mūdo spes nostra est; neque ad præsentis vitæ bona neque ad eam felicitatē, quam plerique mortalium sectantur, conditi sumus, sed ad æternam, quam Deus promisit, & homo nondum capit; sicut scriptum est. *Quod oculus non vidit, nec auris audivit nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus iis, qui diligunt illum.*

1. Cor. 2. 9. Cum igitur ad gloriam sempiternam ab origine mundi nobis paratam destinati simus, error gravissimus est non æternis, sed humanis rationibus in nostris operationibus duci, vitamque instituere non gratiæ divinæ instinctu, sed ex principiis naturæ. Felices sunt qui intima penetrant, qui cum Deo intus morantur, & nulla affectione foris tenentur. Hi sunt homines interiores, qui ad arcana Dei percipienda disponunt se, & eum in se loquentem audiunt. Qui verò rebus exterioribus moventur, qui libenter rumores audiunt, qui theatra avidè spectant, licet honestas satagant vanitatis suæ causas prætexere, divisi sunt, interiores non sunt, sibi adhærent, non Deo; delicias mundi quærunt, non cæli. Lumen quippe illis deest ad rerum divinarum notitiam necessarium; quia eas nunquam, vel rarò & obiter meditantur, unde fit ut de bonis æternis parum solliciti, *in vanitate sensus sui ambulent. Ephes. 4. 17.* sicut ait Apostolus, *alienati a vita Dei per ignorantiam.* Quò magis enim proficit homo in prudentia carnis, eò magis ignorat quæ Dei sunt: tantumque detrahitur divino amori, quantum impenditur creaturis.

§. XXXV. *Quam perniciosum sit falsas rerum ideas mente concipere.*

Sapiens est qui suis momentis ponderat res & estimat prout sunt, non sicut prædicantur & æstimantur ab hominibus. Quælibet enim res duas veluti facies habet, unam veram, alteram fucata & apparentem. Vera est quæ divinis rationibus & ideæ in mente Dei existenti conformis est: altera secundum ideas & affectus hominum, & secundum pravas amoris proprii præscriptiones efformatur. Sic Episcopatus, ut hoc utar exemplo, secundum veram, & divinam ideam est onus angelicis humeris formidandum, & servitus qua tenetur Episcopus animarum saluti consulere ad præscriptum divinarum & Apostolicarum institutionum, strictissimam de illis rationem Deo redditurus in die iudicii. In idea autem hominum Episco-

patus est dignitas, ad quam qui promovetur gradum conspicuum in Ecclesia obtinet, divitias adipiscitur, & ab omnibus honoratur: Unde fit, ut qui Episcopatum respicit secundum veram ideam, timeat, fugiat & oblatum constanter recuset: qui verò ipsum desiderat & omni conatu consequi nititur, falsas hominum ideas in mente habet, se ipsum quærens, non Deum. Idem de aliis gradibus & dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam mundanis dicendum est: atque hinc oritur totius orbis omniumque ordinum perversitas & perturbatio, quòd veras rerum ideas & definitiones plerique ignorant & hujus mundi tenebris, ac præstigijs assueti veritatem oderunt, nec idonei sunt ad divinum lumen recipiendum, quod non nisi mundis corde communicatur. Vocabula usurpantur heroïcis Sanctorum virtutibus, Christi que sanguine consecrata; & hi quidem Episcopi, illi Sacerdotes, aut Diaconi, quidam Monachi & Religiosi, alii Reges & Principes & judices populi; omnes autem Christiani nuncupantur: sed quale sit horum nominum pretium, quæ vis & significatio, quibus virtutibus excellere debeant qui in prædictis gradibus sunt constituti, quæ singulorum idea sit, quæ leges, quæ officia, quæ definitio, nemo scit, nemo investigat; rebusque neglectis sola remansit titulorum majestas & rerum umbra, ac inanis imago. Nemo se talem exhibet, qualis dicitur, nemo sequitur Christi vestigia. Hoc autem malum operatur in nobis amor sui, vitium pessimum & subtilissimum, quod vix peritissimi agnoscunt, vix sanctissimi vincunt. Bona verò & mala hujus vitæ, si veras eorum ideas respiciamus, vix ullum discrimen admittunt, utraque enim vana sunt & momentanea & quasi nihilum computantur. Ideò David vir secundum cor Dei solam æternitatem mente versabat dicens: *Cogitavi dies antiquos & annos æternos in mente habui. Psal. 76. 6.* Et filius ejus Salomon omnium mortalium sapientissimus, recensitis omnibus tam bonis, quam malis hujus vitæ, exclamat & concludit: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Eccl. 1. 2.*

§. XXXVI. *Tria Christiano necessaria, ut sibi attendat, ut tempus bene expendat, ut recte utatur Sacramentis.*

Fidelitati quam Deo debemus tria præcipuè sunt necessaria. Primum est jugis attentio ad nos ipsos & ad ea quæ operamur, cujus defectu à recto tramite aberrantes per inuia & aspera proficiscimur, nostramque felicitatem quærimus ubi non est, & si ab alio ostendatur non credimus. Vsu rationis homo à feris, fide ab infidelibus distinguitur. Cùm ergo temerè, sordidè, inconsideratè, ventris, vel gloriæ causa & cum impetu aliquid agit, perit hominis officium & ad feras declinat. Cum verò propter se & sua commoda ad agendum movetur, cum infidelibus computatur. Sicut artem perficiunt opera, quæ secundum artis præscriptum fiunt: ita hominem fortem, justum, modestum, prudentem faciunt opera, quæ fortiter, juste, modestè, prudenter fiunt.

Secundum est bonus temporis usus, à cujus momento pendet æternitas. Monent Philosophi solam rerum salubrium notitiam viro sapienti non sufficere, sed studium etiam necessarium est, nec permittendum, ut ulla exercendæ virtutis occasio elabatur. Volat enim irrevocabile tempus & quod inutiliter transigitur, nemo restituere potest. Volat tempus, & non advertit insipiens quid amittat. Juvat nimirum confabulari & genio indulgere, donec transeat dies: & sic teritur tempus acceptabile, sic dies & horæ prætereunt, quas ad veniam obtinendam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericors Deus indulget. Quòd si de verbo otioso, quod nullam scilicet rationabilem causam habet, rationem reddituri sumus, quanto magis de tempore inutiliter transacto?

Terrium est rectus usus sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, ex quorum frequentia parum proficimus, quia frigidè, ac sine prævia dispositione ad ea accedimus. Proprii verò illorum fructus sunt, si ex pœnitentia crescit in nobis humilitas & amor propriæ abjectionis: ex Eucha-

istia suavitas & mansuetudo erga proximum & amor erga Deum. Sicut avarus diu noctuque divitiis inhians, nihil cogitat nisi lucrum & pecuniam, ita qui sæpius hæc Sacramenta suscipit sicut oportet, semper ad Deum anhelat, nec aliud potest sine ingenti molestia cogitare. Vitæ perfectæ fundamentum hoc est, omnimoda abstractio à rebus omnibus, quæ Deus non sunt.

§. XXXVII. *Pœnitentiam omnibus Christianis necessariam esse.*

OMnis Christianus sic vivere, sic mori debet, ut continuo luctu & squallore ostendat se pœnitentem esse, qui pro peccatis commissis satisfacere satagit & ab omni labe purgari. Hoc initium fuit, hæc summa Evangelicæ prædicationis: *Fuit Joannes in deserto baptizans & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Mar. 1. 4.* Ipsemet Iesus dux & legifer noster cum se primum hominibus manifestavit: *Venit in Galileam prædicans Evangelium regni Dei & dicens: Quoniam impletum est tempus & appropinquavit regnum Dei: pœnitentini & credite Evangelio. Ib. 14.* Et alius Evangelista ait, *Capit Iesus prædicare & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum Matt 4. 17.* Præmissa est pœnitentia, tanquam dispositio ad suscipiendum Evangelium, ut anima ab omni maculâ emundata idonea fieret ad gratiam Dei recipiendam, quæ in malevolam animam non intrat, nec habitat in corpore subdito peccatis. Sacrificium placabile & Deo gratum est, cum homo resipiscens se deliquisse fatetur & agnoscens iniquitatem suam, veniam contrito corde à Deo postulat quem offendit. Hoc maximum peccati malum est contemptus Dei, nam qui peccat, Deum spernit & odit: cujus flagitii & perversitatis causa est defectus fidei & considerationis. Quis enim tantæ dementiæ, & temeritatis foret, ut legem Dei violare & transgredi auderet, si verè crederet & intelligeret quid sit Deus & quid sit ipsum offendere, cujus summa boni-

tas, infinita potentia & tremenda majestas? Ad hanc abyssum profundissimam miseriarum nos culpa originalis dejecit, ut secreta quâdam aversione velut insani fugiamus à Deo, ipsoque derelicto, in quo sunt omnia bona, volutemur in cœno fluxis & fucatis bonis adhærentes, vel quia latet veritas, vel quia compellit infirmitas. Quanta sit autem & quam deplorabilis hæc cœcitas, nemo comprehendere potest, nisi attentius meditetur tantam esse peccati malitiam, ut sola unigeniti filii Dei acerbissima passione & morte expiari potuerit. Si igitur hoc verè credimus, si peccata nostra, eorumque gravitatem perpendimus, ita dies nostri cum dolore & mœrore transigendi sunt, ut ostendamus nos veluti reos esse, qui omni momento suæ damnationis sententiam præstolantur. Facile omne peccatum à Deo condonatur, cum pœnitentia & meliori vita corrigitur.

§. XXXVIII. *Signa & fructus vera pœnitentia.*

NUnquam poterunt evitari peccata, nisi sit in anima ingens eorum horror & odium: nec diuturna erunt opera pœnitentiæ, nisi sit in anima ardens desiderium acquirendæ perfectionis. Ad Sacramentum autem pœnitentiæ nunquam accedendum, nisi præter contritionem & voluntatem non amplius peccandi, aliquod semper speciale peccatum, præcis omnibus ejus occasionibus, deponatur. Et hoc erit præcipuum confessionum emolumentum, facere fructus dignos pœnitentiæ, omnem scilicet Dei offensam detestari, tremendum ejus judicium perhorrescere, se ipsum cum rubore & confusione arguere, ad omnem satisfactionem se paratum exhibere, omnem appetitum divinæ legi contrarium coercere, omnia peccandi pericula evitare, humilitatem sui que contemptum libenter amplecti, conscientiam suam frequenter discutere, & omnes ejus sinus ac latebras diligentissimè perscrutari, eradicare, destruere, evellere ab anima quod pravum est; tum in ea serere, plantare, ædificare quod sanctum & perfectum

perfectum est. Qui hoc spiritu imbutus est peccata sua ante oculos habet, aliena post tergum: de suis dolet, aliena non respicit: sua castigat, aliena excusat. Pericula timet, in quibus versatur, quæ multa sunt & assiduâ observatione præcavenda. Semper enim ad malum impellunt arcta societas, & inevitabilis necessitudo cum rebus & personis, quæ ad peccandum alliciunt; habitus vitiosus dudum contracti & proclivitas ad lapsum, quæ multò major est, quàm homines communiter credant; nam cum naturæ congenita sit, se blandè, ac fraudulenter in animum insinuat, rationis debile lumen obscurat, ipsamque conscientiam suffocat & sopit, ne ullo peccati sensu tangatur: atque ita fit ut multa quotidie perpetrentur, quorum sensum adimit affectus, qui ipsa præcipitat, & notitiam eorum tollit ipse usus malorum. Hoc videlicet habet infelix consuetudo peccandi, ut quanto amplius quisque delinquit, eò magis mentis intuitus obscuretur.

§. XXXIX. *Peccata leviora, & vitia quomodo corrigi, & extirpari debeant.*

Peccata leviora, quæ venialia dicuntur, quàm facilè perpetrantur? Nemo tamen ignorat hæc levia non esse, quæ Deum magnum offendunt, ac propterea acerbissimis pœnis in altera vitâ expianda sunt. Quia verò ab his omnibus sine speciali Dei gratia nemo potest abstinere, omni saltem conatu enitendum est, ut eorum numerus quotidie minuatur, & unumquodque contrariæ virtutis studio sigillatim exterminetur. Sicut grassante pestilentia non solum homines lue infecti, sed illorum quoque supellex, & quicquid ad illos spectat sollicitè evitantur, ne alios pestilenti morbo inficiant: ita cum agitur de peccatis, tametsi levioribus, non ipsa solum timere, & fugere oportet; sed quicquid ad illa inducit, vel ex eis oritur, ne mortiferum virus incautos spargant. Omni ferè momento subtilissimè sese insinuant diversæ occasiones curiositatis, loquacitatis, scurrilitatis, iræ, contentionis, impatientiæ, evaga-

C. Bona Opusc. Spirit.

○

tionis, & aliarum ejusdem generis culparum, & imperfectionum; & quia istæ nedum evitari, sed vix percipi possunt, hoc omnino curandum est, ut saltem ex animo omnis erga illas affectus, nequicquam reluctantæ natura, revelatur: alioquin permanente erga illas affectu, nec emendari unquam poterunt, nec remitti, etsi centies Ecclesiæ clavibus in sacramento pœnitentiæ subijciantur. Scio quidem de his levioribus noxis scriptum esse, *Septies in die cadit justus*: verumtamen ipse vir justus sic vivit ut in eas nunquam labatur, nisi ex fragilitate vel subreptione. Quod verò attinet ad vitia, qui cupit ea radicibus extirpare, debet in primis cum pravus motus excitatur, ipsum coërcere tum actum contrariæ virtutis elicere: ut si quis injuria afficiatur, primò quidem iræ motum frænabit, tum actum eliciet patientiæ & humilitatis, gaudens se pati quod meretur, idque sæpius sibi contingere optabit: mox illum sincerè diliget, qui contumeliam irrogavit, eique alacriter beneficium rependere paratus erit, quoties sese occasio obtulerit; neque enim sufficit declinare à malo, nisi quis studeat & bene operari: nec servus bene mereri de domino suo censendus est, quia nec verbera illi, nec contumelias infert, nisi quoque fideliter illi serviat & jussis ejus exactè obtemperet. Et in hoc multi falluntur, qui salutem suam in tuto positam arbitrantur, quia putant se nihil mali operari, omittentes interim quæ officii sui sunt & virtutis studium negligentes. *Declina à malo, ait psalmus, & fac bonum. Psal. 36. 27.* Utrumque enim necessarium est, & mala non perpetrare & quæ ad munus proprium spectant non omittere.

§. XL. *Viros Ecclesiasticos & Religiosos strictius teneri ad perfectionem.*

QUAMVIS norma & institutio Christianæ perfectione universis Christi fidelibus tradita sit, non solis Religiosis, ut supra ostendimus, nemo tamen inficiari potest, quin strictius ad eam teneantur, qui se voto solem-

ni vel in Religione approbata, vel in statu clericali Domino consecrarunt. In his siquidem statibus constituti non solum seipfos sanctificare, sed reliquos quoque fideles verbo & exemplo instruere, illuminare & ad salutem perducere debent. Nihil in hoc negligendum, nam parva remissio, maxima jactura est. Ideo ita eos vivere, ita virtutibus incumbere oportet, ita cum cæteris hominibus se gerere ut ab eorum colloquio, & consortio revertantur percutientes pectora sua & dicentes, Verè filii Dei sunt isti. Sicut vir Religiosus cujuscumque domini se incapax fatetur ob votum paupertatis: ita judicare debet appetitum suum, & voluntatem non esse in sua potestate propter votum obedientiæ, nec illis posse pro suo arbitrio uti. Ille autem verè pauper & obediens censetur, qui se rebus omnibus etiam ad vitam necessariis libenter & læto animo exuit, qui ad omnem Superioris nutum, sive grata, sive molesta præcipiat, semper obedire paratus est. At è contrario qui ob rerum penuriam tædio afficitur & murmurat, qui mandatis invitus paret, religiosus non est. Neque enim in alio, ut ita dicam, elemento vivere debet quàm in sui contemptu & abjectione, rerumque omnium abdicatione, ut Christo conformis sit, qui nihil possidens in hoc mundo factus est Patri obediens usque ad mortem. Quid prodest Christi Domini, Sanctorumque gesta legere & celebrare, si ea sic legimus & laudamus, ac si ad nos nullo modo pertinerent? Hæc nobis proposita sunt, ut ad eorum normam & typum vitam nostram instituamus. Nihil religioso perniciosius, quàm securitas & libertas, cum omnia ei ad nutum eveniunt, omnia fiunt prout vult. Dicebat quidam vir sanctus nullum esse religiosum in cælis, qui non fuerit martyr in terris: vita quippe Religiosi ad præscriptum suæ regulæ strictè viventis incruentum martyrium est. Causa verò potissima, ob quam plerique in Religione irregulariter vivunt, ex defectu considerationis oritur, quia nec perpendunt, nec penetrant quanta sit status religiosi sublimitas & quàm noxia sit

omnis, vel minima regularis disciplinæ relaxatio. Hinc verò paulatim provenit propriæ vocationis oblivio, orationis, atque aliarum exercitationum omissio: tum variis subtilitatibus, & argumentis quæ à proprio amore suggeruntur, disciplinæ contemptum excusare nituntur: & quia interiori spiritus suavitate destituti sunt, solatium foris quærunt à creaturis. Pauci sunt, qui in simplicitate cordis sui per spinosa crucis itinera Christum sequantur. Turba verò errantium maxima est, unde licitum quodammodo fit, quod plerique faciunt. Cavendum igitur ne multorum exempla nos perdant, desperare enim dementiæ est hominem tepidum & imperfectum in eo statu securè vivere, in quo viri sancti cautè incedentes vix trahitē tenuerunt.

§. XLI. *Religiosi sua vocationis immemores describuntur.*

Non consistit spiritus religiosus in exteriori specie, & in habitus ac corporis compositione; sed in spiritu humilitatis & in interiori cum Deo occupatione. Quia verò infirmitas humanæ naturæ eundem semper rigorem servari non patitur, hinc fit, ut sensim defluat & ad propria commoda quærenda ruat: ex quo sequitur, ut omnis religio quantumvis optinè instituta, à primævâ puritate & fervore recedens per quosdam vix perceptibiles gradus ad humanum, & politicum vivendi modum dilabatur. Ideò plures tam religiosi, quàm Clerici omnino ficti sunt, habitu quidem ecclesiastici, moribus autem deteriores, quàm filii hujus sæculi. Toti sunt in apparatus verborum & ceremoniis, in procurandis dignitatibus, in aucupandâ magnatum benevolentia, in cumulandis divitiis. Mille habent diverticula, ut suos distortos fines consequantur, & publico Ecclesiæ bono privatas utilitates anteponant. Habitant in domo Dei Patri cælesti prorsus degeneres, & servi Dei dicuntur, cujus mandatis non obediunt. Vitam ducunt omni sollicitudine vacuum, de Christi patrimonio viventes, atque amplis redditibus do-

tati sunt, ut Deo & Ecclesiæ deserviant: nihil tamen totius anni decursu agunt, quod unius diei alimoniam mereatur. Nunquam desunt illis verba, ut totâ die inutiliter cum hominibus sermones misceant: muta verò fit lingua, deficit sermo ut vel modico tempore de Deo, vel cum Deo loquantur. Alii verò sunt, qui averfi à propriâ vocatione, in qua permanendum esse Apostolus monet, ad alium statum quasi perfectiorem aspirant; cumque mores mutare deberent, hanc mutationem differunt, donec sint in alio loco, ad quem nunquam perveniunt. Somnia vigilantium ista sunt & subtilissima diaboli tentatio, nam cœlum non animum mutant, qui per loca diversa vagantur. Difficile est ut alio loco laudabiliter vivat, qui se & sua vitia secum portat.

§. XLII. *Oportere Religiosum à mundo alienum esse.*

Tunc Religiosus sperare poterit se initium aliquod perfectionis habere, cum ipsum homines oderint & despexerint. Unusquisque enim sibi dissimiles odit & Christus discipulis suis dixit; *Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Ioan. 15. 19.* Quòd si Religiosus de mundo non est, ita vitam in monasterio instituere debet, ut modo vivendi ostendat, se statum pœnitentiæ profiteri ad expianda peccata, quæ olim in mundo perpetravit. Quo magis autem à mundi actibus alienus fuerit, eo citius ad apicem perfectionis perveniet: & quo minus inter gentes versabitur, eo majori pace & animi libertate fruatur. Facile transitur ad plures, & pravorum exempla sensim bonos ad similia disponunt. *Commisti sunt inter gentes & didicerunt opera eorum, & servierunt sculptilibus eorum. Psal. 105. 35. & facti sunt sicut populus, ita & Sacerdos. Isai. 24. 2.* Nimia quoque familiaritas, & assidua cum hominibus consuetudo fastidium gignit, occulta vitia detegit, contemptum parit & fervorem devotionis extinguit. *Nemo*

mittens manum suam ad aratrum & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Luc. 9. 62.

§. XLIII. *Arguuntur qui regimen animarum ambiunt.*

Magna temeritas Ecclesiasticorum est, qui cum viribus careant ad onus pastorale ferendum, illud tamen anxie quærunt & se illi sponte subjiciunt, non vocati à Deo, sed spiritu elationis impulsì; non ut gregem pascant, sed ut ipse pascantur; non ut regant, sed ut dominantur. Res planè horribilis, ac deploranda est, quod regimen animarum plurimi ambiunt, sed nemo considerat quanti momenti sit fidejussorem Deo esse pro animabus Christi sanguine redemptis, atque onus accipere usque ad cœli valvas portandum sub pœnâ æternæ damnationis, si illud culpabiliter excutiant. Ut autem suæ superbix velamen obtendant, libenter arripiunt quod ait Apostolus: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. Tim. 3. 1.* nec tamen advertunt quod laudato desiderio id quod laudaverat in terrorem protinus vertit subdens, *oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, modestum.* Et quis est tantâ præditus sanctitate, ut possit se in omnibus irreprehensibilem exhibere? Meritò igitur pastorale officium ars artium dicitur, & onus Angelicis humeris formidandum. Quantum enim judicii requiritur ad regendos homines, quorum mira diversitas, incredibilis inconstantia, nulla sinceritas? Quantum luminis ad occulta cordium penetranda, quod Dei proprium est & ad intentiones discernendas? Quantum prudentiæ ad diversorum propensiones dignoscendas? quantum diligentix, ut abstrahatur anima à peccato? quantum industriæ ad obstandum tentationibus? quantum solertiæ ad avertendas malorum occasiones? quantum scientiæ ad moderandam conscientiam? quantum fortitudinis ad coercendos peccatores? quantum virtutis ad resistendum adversariis? quantum patientiæ in tolerandis imperfectis? quantum constantiæ in bonis pro-

movendis ? quantum denique habilitatis ad omnia justitiæ munera exercenda ? Hæc omnia sine speciali Dei gratiâ vix possunt in uno homine reperiri : ac proinde animarum cura sine manifestâ Dei vocatione acceptanda non est : tum diu considerandum quid valeant humeri , quid ferre recusent. Non debet præesse , qui non potest prodesse.

§. XLIV. *Omnibus Christianis necessariam esse orationem.*

Tanta est necessitas orationis , ut fidei dogma sit neminem sine illa salutem consequi posse. Quis enim potest Deum vocantem sequi , nisi dono gratiæ adjuvetur ? ejus autem auxilium quis potest sine oratione promereri ? Idcirco docet Scriptura oportere semper & sine intermissione orare. *Luc. 18. 1. 1 Thess. 5. 17.* quia semper & in omnibus auxilio Dei indigemus. Semper autem orat , qui certa orandi tempora nullo unquam die prætermittit. Semper orat , qui omnia quæcunque agit purissima intentione ad Deum refert ; oratio enim nihil aliud est , quam elevatio mentis in Deum. Semper orat , qui efficax orandi desiderium in corde jugiter conservat , nam ipsum desiderium oratio est. Bene orat qui bene vivit. Nemo vitiosus , nemo impius , nemo desertor fuit , qui non prius omne orandi studium abjecerit. Oratio canalis est , per quem fluunt in animam rivuli divinæ gratiæ : eâ deficiente arefcit anima , & sensim perit. Nec sufficit aliquot preces voce tantum absque ulla attentione , & reverentiâ , ut plerique faciunt , persolvere : nam de his conqueritur Deus dicens : *Populus hic labiis me honorat , cor autem eorum longè est à me. Isai. 29. 13. Matth. 15. 8.* Et qui sic orat non evadet Prophetæ comminationem tanentis : *Oratio ejus fiat in peccatum. Psal. 108. 7.* Mendacia sunt , & inania verba , cum quis scelus operatur & psallit Deo : *Iniquitatem odio habui , & abominatus sum. Psal. 118.* Totus in patinis est & dicit : *Oblitus sum comedere panem meum. Psal. 101. 5.* ridet tota die , vanisque gaudiis diffluit,

& ait: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte. Psal. 41. 4. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Psal. 118.* Execrabiles sunt hujusmodi orationes, iram Dei erga orantem provocant & duris suppliciis castigari merentur. Nemo autem Christiani nomine dignus est nisi saltem bis in die mane cum surgit & vespere antequam cubitum eat, mentem ad Deum eleuet & aliquo spatio temporis ferventer oret, ut tantumdem diei reficiendæ animæ tribuatur, quantum corpori nutriendo impenditur. Nec unquam dimittenda, aut diminuenda oratio, quamvis aridus in ea, & omni consolatione, ac spiritus suavitate qui orat destitutus sit: vera enim devotio, & solida animi jucunditas non in fervoris affluentia, non in sensibili dulcedine, non in mollibus quibusdam affectibus & lacrymis consistit; nam etiam Turcæ & alii infideles in suis precibus & sacrificiis hæc interdum experiuntur; sed in prompta voluntate serviendi Deo, & à peccatis abstinendi. Quæ Dei sunt non sensu, sed solâ fide percipiuntur.

§. XLV. *Quæ dispositio ad orandum requiratur.*

Multi sunt qui methodum & regulas perquirunt, quibus discant orare Deum, ac si oratio veluti ars quædam & opificium foret, quod certis quibusdam legibus contineretur. Non damno præcepta orandi à sanctis & piis viris præscripta, sed sola non sufficiunt, nisi adsit continuâ cordis & sensuum custodia, sine quâ spiritus orationis haberi non potest. Cor enim tota die dispersum & dissipatum & in vanis hominum fabulationibus occupatum, quomodo poterit in oratione ad Deum accedere & de maximo salutis negotio cum illo agere? Magna hæc hominum illusio est, existimantium se posse brevissimo horæ intervallo rem homini terreno difficillimam peragere, à qua tota die alieni fuerunt & de qua antea nec quidem cogitarunt. Oratio mentem requirit puram & à rerum terrenarum imaginibus liberam, ut soli Deo vaca-

care possit. Nulla ad eam magis idonea dispositio, quam integritas vitæ, & morum innocentia. Qui ejus studio incumbere, & in eo progredi cupit, tanti debet cœlestia æstimare, ut terrenis veluti mortuus sit, nullumque in eis solatium inveniat. Bona est oratio, quam fides, & humilitas comitantur.

§ XLVI. *Cur multi ex oratione nihil proficiant.*

PAUCI sunt qui ex oratione & meditatione fructum percipiant, quia rebus quas meditantur contrariam dispositionem & sensum habent; nec se offerunt Deo tanquam victimam & holocaustum ad omne ejus beneplacitum perficiendum. Ipsum quidem precantur, ut eos doceat cognoscere & facere voluntatem suam; sed nihilominus contra Dei voluntatem multa operari non cessant, quia duplicis cordis sunt: unum Deo expandunt in oratione, alterum sibi reservant, nec dicunt cum Propheta: *In toto corde meo exquisivi te. Ps. 118.* Alij spiritu curiositatis & superbiæ impulsī, sublimioribus speculationibus occupantur, quæ ad vitia cognoscenda & eradicanda parum vel nihil conferunt & si aliquando voluntatem excitant ad gemitus & suspiria, ea tamen suavitate statim evanescente impatientes remanent, sui consilij tenaces, refractarij, ac iisdem semper vitiis irretiti. Atque hinc fit, ut repentinæ conversiones ex vehementi commotione provenientes, ut plurimum non durent, quia cessante illa vi, quæ voluntatem quodammodo rapuit, ipsa quoque motio desinit & homo ad vitia, quibus assuevit, relabitur. Alij instinctu propriæ delectationis ad orationem accedunt tanquam ad fontem suavitatis, non Deum sed se ipsos quærentes, ut spiritualis dulcedinis ubertate reficiantur. Alij orationis emolumentum ex veri & falsi notione metiuntur & hi omnino sibi imponunt, quia multa discere in oratione & nihil operari, magna diaboli deceptio est. Nihil homini prodest oratio, quamvis ad cœlum rapiatur & audiat arcana verba, quæ non licet homini loqui, nisi

exuto spiritu mundi sentiat in se augeri promptam erga Deum voluntatem. Bene orat qui nihil scire, nihil habere desiderat, nisi Christum & hunc crucifixum.

§.XLVII. *Nunquam studium orationis omittendum.*

ERror communis est meditationem rem difficillimam esse, cum tamen nemo sit, qui non quotidie meditetur. Quid est enim meditari, nisi rem aliquam mente revolvere? Hoc autem continuo facimus à mane usque ad vesperam; sed ut plurimum noxia & vana meditamur. Cur igitur mysteria fidei, & quæ salutis nostræ sunt non meditamur? His jugiter occupari mens nostra facilimè posset, si eam avertere à rerum terrenarum curis conaremur. Hac de causa ad orationis studium inepti sumus, quia sensibus mori, & Christi crucem atque ignominiam amplecti nolumus. Sæpè etiam orationem omitimus, ut bonis operibus extrinsecus incumbamus, ex quibus nullus, vel exiguus provenit fructus, quia lumine destituimur ad bene agendum necessario, quod non nisi in oratione percipitur, & illa peragimus extra ordinem supernæ gratiæ, nostro potius, quam divino impulsu. Maximus autem error est interiora propter exteriora negligere. Sicut corpus quotidianâ destitutum alimoniâ paulatim deficit, & perit: ita languet anima, ac veluti exanimis fit, nisi oratione, quæ cibus ipsius est, singulis diebus nutriatur. Cibo autem indiget eo frequentiori, quo plura, ac majora habet contraria quàm corpus. Ipsam enim tum ea omnia per consensum vexant, quæ corpori molesta sunt, frigus, æstus, ægritudo, fames, sitis, & alia ejusdem generis: tum corpus ipsum & sensus, concupiscentia, dæmon, & mundus. Cum autem oramus, Deum quærere, & invocare debemus in penetralibus animæ, in interiori homine, in quo ipse habitat, sicut in templo suo, Quare verba sonantia ad orandum necessaria non sunt, sed in spiritu, & veritate Deum orare, & adorare oportet. Conceptis verbis preces effundere illis

neceſſe eſt, qui neſciunt in abdito mentis cum Deo loqui, & ea quibus indigent proprio ſermone exprimere. Publicæ item Eccleſiæ preces voce, & cantu promuntur, ut audiant fideles, & ædificentur, votisque conſentientibus eleventur in Deum. Cæterum templum Dei, & locus orationis nos ipſi ſumus, & regnū Dei intra nos eſt.

§. XLVIII. *Conditiones bonæ orationis.*

UT perfecta ſit oratio, quâ aliquid à Deo petimus, debet orans ſolius Dei amore ad id quod poſtulat excitari. Quamvis enim res ipſa bona, & amabilis ſit, tutius tamen, & perfectius eſt eam petere, & amare, quia Deus vult, ne ſub velo bonitatis rei lateat pernicioſus amor ſui. Baſis orationis fides viva eſt, & præſentia Dei, ad quem accedendum cum ſimplicitate, ſicut infans ad ubera matris fertur nihil diſcernens. Qui dum orat ſe orare conſiderat, non eſt perfectè attentus orationi: mentem enim & intentionem à Deo divertit, quem orat, ut attendat orationi, quâ orat. Et ſic ſæpe contingit, ut incidat in diſtractiones, cum eas nititur evitare. Ideò in oratione valde commendatur ſimplicitas, quacumque alienâ conſideratione ſublata; ferventiùs ſiquidem orat, qui neſcit ſe orare, ſoli Deo attendens quem orat. Nulli autem evagationi obnoxia mens erit, quæ Deum ſemper præſentem habuerit. Nam quò evagari poterit, quæ ſe totam in oceanum immenſæ divinitatis immerſerit? Quocumque ſe vertat, inde nunquam emergeret. Quod ſi Deo permittente multæ contingant diſtractiones, non erit oranti inutilis oratio ſua, ſi in illis expellendis ſtrenuè dimicaverit. Aderit Deus decertanti, quamvis procul videatur abeſſe. Faciliùs tamen vincuntur avertendo ab eis mentem, eaſque ſpernendo, quàm contra pugnano: ea enim pugna ſæpe fit, ut fortiùs animo imprimantur, & magis infeſtæ ſint. Oratio arida, & experta omnis conſolationis eo gratior eſt Deo, quo minùs grata naturæ eſt.

§. XLIX. *Gratia, & modus orationis duplex.*

Sicut viatores dum iter agunt, semper locum in mente habent, ad quem proficiscuntur: ita qui orant, ad finem orationis qui est unio cum Deo, animi intentionem indefinenter dirigere debent, eo sibi præfixo scopo, ut sublatis impedimentis ad eam unionem disponantur. Inanis est orantium labor, si aliud in oratione exquirunt. Cum verò duplex sit oratio: una communis, quæ conatu & industria nostra fit, præveniente tamen, & cooperante gratia Dei, nemo enim, ut docet Apostolus. 1. Cor. 12. 5. potest dicere Dominus Jesus nisi in Spiritu Sancto: altera singularis, & infusa, quæ non est in potestate nostra, sed à Deo infunditur quibus, & quando vult; utraque sanè desiderari, & peti ab illo potest, qui facit nos quærere ut inveniamus, petere ut accipiamus, pulsare ut aperiat nobis; soli tamen meditationi modo communi, & consueto vacandum est, nisi quis divinâ inspiratione, & vocatione ad altius orationis genus elevetur. Gratia autem meditationis nihil aliud est, quàm facilitas mentem ad Deum elevandi, sanctos affectus concipiendi, & effundendi cor suum ante conspectum Domini Dei sui. Hanc Deus humilibus largiri solet, qui non confidunt in virtute sua, ejusque opem implorant, ut à quo datur orandi præceptum, ab ipso petatur auxilium, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum deforsum est descendens à patre luminum. Ideò incipienda est oratio à confessione nostræ impotentiae, & fragilitatis, à detestatione peccatorum, quia justus initio orationis accusator est sui, & à rectitudine intentionis nullo sibi proposito fine, nisi adimplendæ divinæ voluntatis, de qua dicit Apostolus, *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* 1. Thes. 4. 3. Qui aliter orat, divinæ misericordiæ ostium contra se claudit.

§. I. Fons omnium bonorum oratio.

QUOD de Sapiētia scriptum est, hoc verè de oratione dici potest: *Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & latatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista, & ignorabam quoniam horum omnium mater est. Infinitus enim thesaurus est hominibus quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitia Dei.* Sap. 7. Oratio quippe fons gratiæ est, virtutum parens, mentis illuminatio, mœrentium consolatio, lætantium jucunditas, cibus animæ, omniumque bonorum origo & custodia. Hæc iram Dei placat, veniam peccatorum impetrat, expellit vitia, liberat à periculis & divini amoris in nobis ignem accendit. In ea omnium virtutum actus exercentur. Prima verò ante omnes occurrit fides, nemo enim oraret, nisi crederet Deum esse præsentem & preces clamantium ad se audire, easque posse & velle, si justa petimus, exaudire. Spes erigitur, quia maximam in Dei ope & misericordiâ fiduciam habemus. Charitas excitatur divinæ bonitatis consideratione, quæ urget nos ad ipsum super omnia diligendum. Per eam discimus adimplere omnē justitiam & justorū prudentiâ omnia perpendere. Fortitudo exercetur, quia orans firmiter statuit servire Deo, & pro ejus amore adversa omnia tolerare. Temperantiæ actus eliciuntur, quia mens orantis à terrenis, & corporeis abhorrens cœli delicias degustat. Dona quoque Spiritus sancti vim suam exerunt, quia intellectus de æternis illuminatur, Dei sapientia fruitur, ipsique Deo appropinquans omnes creaturas scientiæ dono pro nihilo habet: tum luce uberiori perfusus in rerum agendarum dispositione per donum consilii non fallitur: ad orandum pro aliis pietate impellitur: divinæ Majestatis celsitudine apprehensâ ejus timorem concipit, & ad multa pro Christo toleranda fortitudine roboratur. Multis ergo virtutibus fulget, qui multum orationi incumbit.